

Susan Frst & Finn Taksøe-Jensen

Tillæg 1996 til

Arveretten

1. udgave, 5. oplag

Særeje

150.000 kroners-reglen

Registreret partnerskab

Ændringer i arveloven og lov

om borteblevne pr. 1. januar 1997

Arveretlige domme efter den 1. september 1986

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Arveretten
Tillæg 1996 til 1. udgave 1986
© 1996 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller
mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er
uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Tryk: Gentofte Tryk
Printed in Denmark 1996
ISBN 87-574-3684-3

Forord

Som led i skiftereformen er der ved lov nr. 384 af 22. maj 1996 med virkning fra 1. januar 1997 gennemført en række ændringer i arveloven, hvoraf flere er arveretlige nydannelser.

I dette tillæg gennemgås disse ændringer i arveloven, den arveretlige betydning af de nye særejeregler, ændringerne i 150.000 kroners reglen og de arveretlige virkninger af loven om registreret partnerskab.

Endvidere har vi refereret og til dels kommenteret 26 nye arveretlige domme, hvoraf flere har principiel betydning.

Lovforslag nr. L 121 med bemærkninger om ændring af arveloven, hvis lovtæst er identisk med den vedtagne lovtæst til lov nr. 384 af 22. maj 1996, er optrykt som bilag sidst i tillægget.

Juli 1996

Susan Fürst

Finn Taksøe-Jensen

Indholdsfortegnelse

I. Særeje	7
1. Særejeformen fra 1990	7
1.1. Hovedindhold	7
1.2. Overgangs- og fortolkningsregler	8
2. Særeje og legal slægtsarv	10
3. Særeje og legal ægtefællearv	10
3.1. Kvantitative regler	10
3.2. Kvalitative regler	12
4. Særeje og testamentarisk arveret	13
4.1. Kvantitative regler	13
4.2. Kvalitative regler	13
4.2.1. Livsarvinger – ingen ægtefælle	13
4.2.2. Ægtefælle	13
5. Særeje og båndlæggelsesbestemmelser	17
II. 150.000 kroners-reglen	18
III. Registreret partnerskab	19
IV. Ændringer i arveloven og lov om bortblevne pr. 1. januar 1997	20
1. § 62 a om forlods udtagelse	20
2. § 62 b om udtagelse af bohavet og 150.000 kr.'s reglen	20
3. Kap. 3 om uskiftet bo	20
3.1. Skifteværger	20
3.2. Skærpet oplysningspligt for efterlevende	21
3.3. Alle livsarvinger efter førstafdøde afgået ved døden	21
4. Overtagelse efter vurdering	22
5. Forkortelse af 10-årsfristen i § 25 i lov om bortblevne i bobestyrebehandlede boer	22
V. Arveretlige domme efter den 1. september 1986	24
Bilag. Lovforslag nr. L 121 om ændring af arveloven	39

I. Særeje

1. Særejereformen fra 1990¹

Den 1. oktober 1990 trådte nye regler i kraft om særeje, der ved lov nr. 396 af 13. juni 1990 var gennemført som ændringer i Æ2, ved:

- ophævelse af Æ2 § 21 (de gamle særejeregler),
- ændring af Æ2 § 28 og indsættelse af nye Æ2 § 28a og Æ2 § 28 b (selve de nye særejeregler),
- ændring af Æ2 § 42 (særeje i medfør af bosondring), samt
- ændring af AL § 62, stk. 3, (særeje i medfør af båndlæggelsesbestemmelse).

1.1. Hovedindhold

Udover det hidtidigt kendte særeje, som nu kaldes for *fuldstændigt særeje*, og som efter Æ2 § 28, stk. 1, nr. 2, er særeje både ved skifter i ægtefællernes levende live og ved skifter efter en ægtefælles død, findes nu tillige en ny art af særeje, *skilsmisssæreje*, som efter Æ2 § 28, stk. 1, nr. 1, alene er særeje ved skifter i ægtefællernes levende live, men bliver fælleseje², når den første af ægtefællerne dør.

hovedreglerne

Endvidere kan særeje efter Æ2 § 28, stk. 2, jf. § 28a nu bl.a. oprettes som *ægtefællebegunstigende kombinationssæreje*, hvorved forstås, at den formue, der er omfattet af særejebestemmelsen, er skilsmisssæreje ved skifter i ægtefællernes live, bliver fælleseje ved ejerægtefællens død som den førstafdøde, og bliver fuldstændigt særeje for ejerægtefællen ved den anden ægtefælles død som den førstafdøde.

Særeje kan efter Æ2 § 28, stk. 2, jf. § 28a nu også oprettes som *brøkdelsæreje*, hvorved forstås, at den formue, der er omfattet af særejebestemmelsen, for en bestemt brøkdel er én formueart, fx. fælleseje, og for én eller flere brøkdele én eller flere af de andre formuearter, det vil navnlig sige enten skilsmisssæreje, kombinationssæreje og/eller fuldstændigt særeje.³

1. De nye regler er nu behandlet indgående i *Noe Munck og Finn Taksøe-Jensen: Særeje*, 1996.

2. Betegnelsen »fælleseje« anvendes i det følgende i stedet for lovens betegnelse »formuefællesskab«.

3. Se nærmere Særeje side 22 f.

Endelig kan særejebestemmelser nu gøres *tidsbegrænsede*, også således at bestemmelser om *aftapning* kan træffes, se Æ2 § 28, stk. 2, jf. § 28a⁴, ligesom *indtægt* af særeje i medfør af Æ2 § 28, stk. 3, jf. § 28a nu automatisk bliver særeje, medmindre andet er bestemt.⁵

Hverken *rådigheden* over fuldstændigt særeje, skilsmisssæreje og dermed kombinationssæreje er undergivet de begrænsninger, som gælder for en ægtefælles rådighed over fælleseje, se derom Æ2 §§ 17, 18, 19, 38, nr. 1 og 23; det modsatte gælder derimod for rådigheden over hele formuen i brøkdelsærejer, som indeholder en andel, der er fælleseje.⁶

Særeje kan stiftes ved *ægtepagt*, *gavebrev*, *testamente*, ved indsættelse af en *begunstiget* i en *livsforsikringspolice* samt ved *bosondring* og *separation*.

Der er ikke adgang til at gøre særejeretsvirkninger afhængige af andre betingelser i *ægtepagter* end dem, der er direkte lovhjemlet. Efter Æ2 § 28, stk. 2, kan der således indsættes tidsbegrænsninger, og det kan – som omtalt – gyldigt bestemmes, at et skilsmisssæreje skal blive til fuldstændigt særeje, når en bestemt af ægtefællerne dør først. Andre betingelser kan ikke indsættes ved *ægtepagt*.⁷ Heller ikke ved et trediemandsbestemt særeje kan det antages, at der kan indsættes andre betingelser end de foran nævnte, jf. ordlyden af Æ2 § 28 a.⁸

1.2. Overgangs- og fortolkningsregler

overgangsreglerne

Efter § 17 i ændringsloven, lov nr. 396 af 13. juni 1990, som blev ophøjet fra at være motivudtalelse til at være lov under Folketingsbehandlingen, skal bestemmelser om særeje i testamenter, der er oprettet *før* lovens ikrafttræden, »forstås som bestemmelser om skilsmisssæreje, medmindre andet fremgår af omstændighederne. Dette gælder dog ikke, hvis testator er afgået ved døden inden lovens ikrafttræden, eller hvis den testamenteriske bestemmelse er gjort uigenkaldelig.«

Denne lovbestemmelse, der er nøjere fortolket i Familieretten, side 84-86, har siden været *kritiseret*, ikke mindst fra advokatside. Reglen blev fastsat ud fra forudsætninger om, at valget ville stå mellem rene bestemmelser om skilsmisssæreje og rene bestemmelser om fuldstændigt særeje, og ræsonnementet var da som følger:

Når testator *før* lovens ikrafttræden traf bestemmelse om særeje, var det om et særeje, som dengang svarede ganske til det nuværende fuldstændige særeje. Selv om testator måske i virkeligheden ville have ønsket alene at træffe bestemmelse om skilsmis-

4. Særeje side 103 f og 25 f.

5. Se Særeje s. 111-115 med omtale af overgangsreglerne.

6. Se i det hele Særeje VIII.

7. Se nærmere den indgående fremstilling derom og om ugyldighed i Særeje side 105-110.

8. Se Særeje side 144-145 og sammenlign Familieretten (København) side 100-101.

sesæreje, dersom dette da havde været muligt, tog testator med i købet, at særejebestemmelsen også skulle gælde ved skifter i tilfælde af død. Når testator derefter døde inden lovens ikrafttræden, eller når særejebestemmelsen blev gjort uigenkaldelig, således at testator ikke har kunnet ændre den, blev det derfor overgangsreglen, at disse særejer skal være fuldstændigt særeje.

Når testator *ikke var død* ved lovens ikrafttræden og særejebestemmelsen ikke var uigenkaldelig, har testator efter lovens ikrafttræden – bortset fra inhabilitetstilfælde⁹ – haft mulighed for at ændre særejebestemmelsen. For at opnå at så få særejebestemmelser som muligt efter reformens gennemførelse måtte tages op til ændring, kom overgangsreglen herefter til at gå ud på, at sådanne særejebestemmelser medfører, at særejet alene skal blive skilsmisssæreje. Lovgiveren antog – men som det bl.a. kan ses af nyere konciperingspraksis nok med urette – at testatorerne for fremtiden i de fleste testamentariske særejeforskrifter ville træffe bestemmelse om skilsmisssæreje, således at en overgangsregel, der gik ud derpå, ville medføre, at de færreste testamenter måtte tages op til ændring ved en kodiciel.

Herved tog man imidlertid ikke i betragtning, at der ved særejereformen tillige åbnedes mulighed for at oprette *kombinationssærejer*. I praksis har kombinationssærejer siden vundet betydelig udbredelse og vil formentlig yderligere tiltage i omfang. Årsagerne dertil må især antages at være, at ægtefæller og testatorer nu i meget vid udstrækning ønsker at sikre efterlevende ægtefæller mod arveretten for den førstafdøde ægtefælles børn.¹⁰

Eksempel 1:

Testatorer bestemmer, at deres søns arv på 3.000.000 kr. skal være skilsmisssæreje. Sønnens hustru, der har et særbarn og intet ejer, dør, efter at sønnen har arvet, som den førstafdøde. Ægtefællerne har ikke andre børn. Sønnens arvede skilsmisssæreje bliver nu fælleseje, hvoraf hans afdøde hustrus boslod udgør 1.500.000 kr. Særbarnet arver – medmindre det samtykker til uskiftet bo – derefter legalt 1.000.000 kr. og sønnen legalt 500.0000 kr.

Hadde testatorerne i stedet bestemt, at sønnens arv skulle være ægtefællebegunstigende kombinationssæreje, ville der – som ved skilsmisssæreje – også have været særeje i tilfælde af separation og skilsmisse; ved hustruens død som den førstafdøde ville arven imidlertid så blive fuldstændigt særeje, der uden noget afgiftstilsvær i det hele blev udtaget af sønnen.

Hadde ægtefællerne i stedet haft fællesbørn, ville virkningerne af ægtefællebegunstigende kombinationssæreje være, at sønnen ikke var henvist til at benytte reglerne om uskiftet bo med de deri liggende bindinger for at undgå uønskede delingsregler.

Det anførte viser, at formentlig *alle særejebestemmelser i ældre testamenter* bør tages op til fornyet overvejelse, hvor dette endnu kan ske. Men i så fald kunne overgangsreglen lige så godt eller måske bedre have gået ud på, at særejebestemmelser i testamenter fra tiden før reformens ikrafttræden altid medførte, at særejet var fuldstændigt særeje.

Bestemmer et testamente, oprettet *efter* lovens ikrafttræden, at arv skal tilhøre en ægtefælle som særeje uden at præcisere, om der derved er tænkt på skilsmisssæreje eller på fuldstændigt særeje, forudsattes det i be-

fortolkningsreglen

9. Hvor analogi bør være anvendelig.

10. Se nærmere Særeje side 29-41, 234-237 og Dagbladet Jyllandsposten 11. juli 1996 side 1 og 12-13 samt 12. juli side 3

mærkningerne til lovforslaget, at *udgangspunktet* for fortolkningen af en sådan bestemmelse skal være, at der alene blev sigtet til skilsmisssæreje.¹¹ Fører almindelige testamentsfortolkningsprincipper imidlertid til et andet resultat, skal dette dog antages.¹²

I det følgende drøftes en række *arveretlige konsekvenser* af særeje-reformen. Den gennemgående *grundsætning* er herved, at ægtefællernes rene *skilsmisssærejer forvandles* til *fælleseje*, når den første af ægtefællerne dør.

2. Særeje og legal slægtsarv

De nye særejeregler har ikke betydning for indholdet af reglerne om legal slægtsarveret, hverken den kvantitative, behandlet i Arveretten, side 31-58, eller den kvalitative, behandlet i Arveretten, side 59-62.

3. Særeje og legal ægtefællearv

3.1. Kvantitative regler

boslods-
beregning
og uskiftet bo

Den nye særejeregulering, hvorefter *skilsmisssæreje* alene er særeje i ægtefællers levende live men ikke ved død, har betydning for grundlaget for *boslodsberegning* og for, hvad der indgår i et *uskiftet bo*.

Skilsmisssæreje bliver ved en ægtefælles død til fælleseje, hvoraf der i skiftetilfælde skal beregnes *boslod* til den efterlevende ægtefælle.

fuldstændigt
særeje

Der kan – som hidtil – *ikke* sidde i uskiftet bo med særeje, der også er særeje ved en ægtefælles død, dvs. med *fuldstændigt særeje*, se Arveretten, side 89 f og 93 ff. Den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje skal derfor altid skiftes, og den efterlevende ægtefælle udtager altid sit fuldstændige særeje, der således ikke indgår i et *uskiftet bo*.

skilsmisse-
særeje

Såvel den førstafdødes som den efterlevende ægtefælles *skilsmisssæreje* indgår derimod legalt i et uskiftet bo.

kombinations-
særeje

Har ægtefællerne begge *ægtefællebegunstigende kombinationssæreje*, vil den førstafdøde ægtefælles ejendele være skilsmisssæreje, som forvandles til fælleseje ved ægtefællens død, og derfor vil indgå i et eventuelt

11. Hvor et testamente oprettes for notaren, bør notaren imidlertid ved oprettelsen gøre testator opmærksom på uklarheden, således at denne kan blive fjernet, så efterfølgende retssager kan undgås.

12. Se nærmere *Familieretten*, side 86, med note 104.

13. Se herved foran 1.2. med eksempel 1.

uskiftet bo, medens den efterlevende ægtefælles formue fra dødsfaldet bliver fuldstændigt særeje, der ikke indgår i et uskiftet bo.¹³

Eksempel 2:

Ægtefællerne havde oprindeligt fælleseje men oprettede i 1991 ægtepagt om, at de begge fuldt ud har ægtefællebegunstigende kombinationssæreje. Ægtefællerne ejer tilsammen 1.200.000 kr. med 600.000 kr. hver. Manden har et særbar. Ved mandens død udtager hustruen nu sine 600.000 kr., der fra dødsfaldet er blevet hendes fuldstændige særeje. Mandens 600.000 kr. er ved hans død blevet fælleseje, med hvilket den efterlevende hustru kan sidde i uskiftet bo, såfremt særbarret samtykker dertil.

Samtykker særbarret ikke til uskiftet bo, udtager den efterlevende hustru boslod med 300.000 kr., hvorefter den afdødes boslod på 300.000 kr. skiftes med legalt $\frac{2}{3}$ = 200.000 kr. til særbarret og $\frac{1}{3}$ = 100.000 kr. til ægtefællen. Ved testamente kunne særbarrets arvelod yderligere have været reduceret til $\frac{1}{3}$ = 100.000 kr.

Det vil bemærkes, at ægtefællebegunstigende kombinationssæreje bevirker, at et barns arveret i tilfælde af skifte efter dets fader (eller moder) som den førstafdøde halveres i forhold til, hvad der ville gælde, hvis ægtefællerne i stedet havde haft fælleseje og/eller skilsmisssæreje.

Ægtefællernes *brøkdellssærejer*, som alene består af formuefællesskab og skilsmisssæreje, bortfalder fra den førstafdøde ægtefælles død, idet formuerne da i det hele er blevet fælleseje.

brøkdellssæreje

Førstafdødes brøkdellssæreje, som indeholder en andel der er fuldstændigt særeje, må opløses, idet den del, som er fuldstændigt særeje, skal skiftes, medens der eventuelt vil kunne sidde i uskiftet bo med resten.

Den *efterlevende* ægtefælles brøkdellssæreje, som indeholder en andel, der er fuldstændigt særeje, skal, såfremt et uskiftet bo etableres, fortsættes. En separat opløsning af brøkdellssærejet er der i så fald hverken hjemmel eller nogen nødvendighed for at foretage. Den efterlevende ægtefælle skal for alle aktiver i brøkdellssærejet respektere de regler om rådighedsbegrænsninger inter vivos, der gælder for det uskiftede bos formue, men dog således, at der ved vurderingen af, om misbrug foreligger, kun tages hensyn til værdien af fællesejeandelen. Af den fællesboopgørelse og opgørelse over den efterlevende ægtefælles fuldstændige særeje, der i medfør af Al § 13 skal indleveres til skifteretten, skal det fremgå, hvad brøkdellssærejet omfatter, og hvad brøkdelen af fællesejet udgør.¹⁴

Eksempel 3:

Den efterlevende ægtefælles brøkdellssæreje består af realkreditobligationer til kursværdi 800.000 kr., fællesandelen er 50% og den fuldstændige særejeandel er 50%. Netoværdien af resten af det uskiftede bo er 1.000.000 kr. Ægtefællen yder nu en gave på 100.000 kr. af obligationerne i brøkdellssærejet til en samlivspartner. Ved vurderingen

14. Sml. herved *Vesterdorf i T. Svenné Schmidt m. fl.* Arveret, 2. udgave, 1991, side 51 f, der på grundlag af de enkelte formueandele ved det uskiftede bos etablering anbefaler at udregne en fordelingsnøgle for ansættelsen af værdien af den efterlevendes fuldstændige særejeandel i forhold til værdien af hele det uskiftede bos formue. Der synes imidlertid hverken at være hjemmel til – eller gode grunde til – at binde fordelingsnøglebrøken til hele det uskiftede bos formue; den for brøkdellssærejet gældende brøk for det fuldstændige særeje skal blot fortsætte i forhold til den del af fællesejet, som ligger i brøkdellssærejet. Se tillige Særeje side 197 f.

af om gaven i medfør af Al § 22 skal anses for at stå i misforhold til det uskiftede bos formue, skal værdien af gaven alene anses for at være på 50% af 100.000 kr. = 50.000 kr.

vederlagskrav   Anvender en ægtefælle midler af et uskiftet bo til fordel for sit fuldstændige særeje, kan vederlagsreglen i Al § 21 anvendes, såfremt der foreligger et misbrug, som er væsentligt. Ved overførsler fra en efterlevendes fuldstændige særeje til et uskiftet bo kan analogien af Sl § 61a,¹⁵ anvendes, jf. Arveretten, side 104 f og 113 f.¹⁶

3.2. Kvalitative regler

skilsmisssæreje   Reglerne i Sl § 62c, stk. 1 og 2,¹⁷ om den efterlevende ægtefælles ret til overtagelse efter vurdering og ret til udløsning finder anvendelse for ejendele, der var ægtefællernes *fælleseje* og *skilsmisssæreje*, idet skilsmisssærejer forvandles til fælleseje ved den førstafdøde ægtefælles død.

fuldstændigt særeje   Ved *fuldstændigt særeje* er der efter Sl § 62d¹⁸ ingen udløsningsret men alene en legal præference til udlæg efter vurdering i alle aktiver, herunder fast ejendom og ting af erindringsværdi, hvis værdi kan rummes inden for ægtefællens arv af det fuldstændige særeje.¹⁹

blandet fuldstændigt særeje og fælleseje   Ved *blandet fuldstændigt særeje* og *fælleseje/skilsmisssæreje* kan ægtefællen efter de legale regler ikke anvende en uudnyttet del af bos- og arvelodden til at få udlæg efter vurdering i fuldstændigt særeje.²⁰

brøkdels-særeje   De nævnte begrænsninger for ægtefællens udtagelsesret og udløsningsret i fuldstændigt særeje finder *ikke* anvendelse, hvor ægtefællerne eller én af dem havde *brøkdels-særeje* med en andel, der er fuldstændigt særeje.²¹ Det følger af bemærkningerne til lovforslaget til særejereformen, side 17²², at et brøkdels-særeje, der indeholder en andel som er fælleseje og/eller skilsmisssæreje og en andel, som er fuldstændigt særeje, i kvalitativ henseende skal betragtes som om hele formuen i brøkdels-særejet var fælleseje. Den efterlevende ægtefælle vil derfor i sådanne tilfælde have fuld udtagelsesret og fuld udløsningsret over for alle aktiver i ægtefællernes brøkdels-særejer.

15. Fra 1.1. 1997 Æ2 § 23, stk. 3.

16. Om tilfælde, hvor et skilsmisssæreje er formindsket ved »misbrug« eller hvor der er sket overførsler mellem et skilsmisssæreje og et fuldstændigt særeje, se nu Æ2 § 23, som bestemmelsen er affattet ved lov nr. 385 af 22. maj 1996, og Betænkning 1270/1994 om skifte af dødsboer, side 334 f.

17. Fra 1.1.1997 AL § 24 b.

18. Fra 1. 1. 1997 AL § 24 c.

19. Se Arveretten side 121.

20. Se Arveretten side 121 f.

21. Som teksten *Vesterdorf* i *T. Svønné Schmidt m. fl.* Arveret, 2. udg. 1991, side 192, note 14 og Særeje side 198.

22. FT 1989/90, tillæg A, sp. 779.

4. Særeje og testamentarisk arveret

4.1. Kvantitative regler

De nye særejeregler medfører ingen ændringer i den kvantitative testationskompetence,²³ bortset fra at testationer over særeje, der er skilsmis-sesæreje, for fremtiden skal bedømmes, som om de var testationer over fælleseje, hvoraf den efterlevende ægtefælle på skifter udtager boslod.²⁴

4.2. Kvalitative regler

4.2.1. Livsarvinger – ingen ægtefælle

Reglerne om kvalitativ testationskompetence påvirkes ikke af de nye særejeregler, såfremt arveladeren efterlader sig livsarvinger men ingen ægtefælle.²⁵

4.2.2. Ægtefælle

De nye særejeregler påvirker derimod reglerne om ægtefælles kvalitative testationsret. Afsnittet i Arveretten derom, XI, 3.2.2., side 193-196, udgår derfor og erstattes af resten af tillæggets afsnit 4.2.2., herunder a, b og c.

Ægtefælless *legale* ret efter SL § 62c²⁶ til udlæg efter vurdering for bos- og arvelodden samt retten til at udløse ved fælleseje/skilsmis-sesæreje og retten efter SL § 62d²⁷ til udlæg efter vurdering inden for arvelodden i førstafdødes fuldstændige særeje er gennemgået i Arveretten, kap. IV, 6. og foran i tillægget under 3.2. I hvilket omfang kan nu denne legale kvalitative arveret for ægtefælless *udvides* eller *begrænses* ved den førstafdøde ægtefælless *testamentariske* bestemmelser?

Ved besvarelsen må der sondres mellem tilfælde, hvor den afdøde ægtefælle efterlader sig fælleseje/skilsmis-sesæreje, fuldstændigt særeje eller såvel fælleseje/skilsmis-sesæreje som fuldstændigt særeje.

a. Fælleseje og skilsmis-sesæreje

En efterlevende ægtefælless legale kvalitative arveret efter SL § 62c²⁸ kan *ikke udvides* ved testamente, idet de legale regler allerede i forvejen giver ægtefælless præference til at overtage alle aktiver i hele fællessboet, herun-

udvidelse

23. Se derom Arveretten side 187-191.

24. Se om kvantitativ testationskompetence ved brøkdels-særeje med en andel, der er fuldstændigt særeje, nedenfor 4.2.2.c.

25. Se derom Arveretten, side 191-193.

26. Fra 1.1. 1997 AL § 24 b.

27. Fra 1.1. 1997 AL § 62 c.

28. Fra 1.1.1997 AL § 24 b.

der skilsmisssærejerne samt i andele af brøkdelsærejer, der er fuldstændigt særeje. Den efterlevende ægtefælle kan alene *lettes* ved en kvantitativ testation til fordel for ægtefællen, som formindsker det nødvendige pengebeløb ved den efterlevendes eventuelle anvendelse af udløsningsretten efter SI § 62c, stk. 2.²⁹

begrænsning

Den efterlevende ægtefælles legale kvalitative arveret af fælleseje/skilsmisssæreje efter SI § 62c³⁰ kan derimod ifølge SI § 62e³¹ *begrænses* ved den førstafdødes testation til fordel for andre i medfør af AI § 66, stk. 2. En sådan testation fra den førstafdødes side må imidlertid opfylde tre betingelser, for at ægtefællens kvalitative legale arveret gyldigt kan begrænses.

Efter første led i AI § 66, stk. 2, begrænses den førstafdødes kvalitative ret til at testere til fordel for andre end ægtefællen nu *først* til genstande, der hørte til den førstafdøde ægtefælles bodel eller skilsmisssæreje.

Bestemmelsen udtaler *dernæst*, at der alene kan testes inden for boslodden. Meningen dermed er, at også den kvantitative begrænsning skal overholdes. Realiteten er derfor, at værdien af de genstande, der mod den efterlevendes udlægs- og udløsningsret gyldigt kan tillægges andre, skal ligge inden for *friarven*, dvs. inden for den halve boslod³², hvortil den andel af et brøkdelsæreje, som ikke er fuldstændigt særeje, medregnes.

Efter andet led i AI § 66, stk. 2, gælder det *endeligt*, at aktivet ikke må være:

- fast ejendom, der tjener til familiens bolig, eller hvortil ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet,
- indbo i det fælles hjem, eller
- den anden ægtefælles arbejdsredskaber.

Disse aktivgrupper svarer til dem, der alene med ægtefællesamtykke kan disponeres gyldigt over inter vivos efter Æ2 §§ 18 og 19.³³

Ægtefællen kan imidlertid ved at give *samtykke* til den testamentariske disposition eller ved at give *afkald* på arv og/eller efter omstændighederne på boslod, udvide gyldigheden af testationer efter AI § 66, stk. 2.³⁴

29. Fra 1.1. 1997 AL § 24 b, stk. 2.

30. Fra 1.1. 1997 AL § 24 b.

31. Fra 1.1. 1997 AL § 24 d.

32. *Arvelovsudvalgets betænkning*, side 123 f. Den efterlevende ægtefælle skal heller ikke respektere, at den førstafdøde har givet en arving udløsningsret for et aktiv, hvis værdi overstiger friarven.

33. Genstande til børnenes brug er dog ikke medtaget i AI § 66, stk. 2.

34. En udvidelse kan også ske ved, at ægtefællen selv undlader at forlange udlæg i ejendelene. Reglerne er til for at varetage ægtefællens sociale behov. En protest fra ægtefællen er derimod isoleret set ikke nok. Som teksten *Vesterdorf* i *T. Sønné Schmidt* m. fl. Arveret, 2. udgave, side 193, note 20.

Endelig viger ægtefællens kvalitative legale arveret efter SI § 62c³⁵, ikke for en fortrinsret, den førstafdøde ægtefælle ved testamente har givet sine livsarvinger til at få udlagt bestemte genstande for deres tvangsarv efter AI § 26, stk. 2, se nærmere denne bestemmelses stk. 2, 2. pkt., og SI § 62e³⁶ e.c.

Eksempel 4:

Førstafdødes bodel og/eller skilsmissesæreje er 600.000 kr., hvoraf en erhvervsvirksomhed i lejede lokaler har en værdi på 200.000 kr. Den efterlevende er ikke erhvervsaktiv og har en bodel og/eller et skilsmissesæreje på 300.000 kr. Førstafdøde har testeret erhvervsvirksomheden forlods til sin søn, der er eneste barn.

Førstafdødes boslod er kvantitativt på 450.000 kr. Friarvens værdi er derfor 225.000 kr. Den efterlevende ægtefælle må således respektere testamentet.

Eksempel 5:

Som eksempel 6, blot at førstafdøde tillige har en datter, og at førstafdødes bodel og/eller skilsmissesæreje er 400.000 kr. Testamentet bestemmer, at sønnen skal arve mest muligt, og at der tillægges ham fortrinsret til at udtage erhvervsvirksomheden for sin tvangsarv.

Nu bliver bosloddens værdi på 350.000 kr., og friarvens værdi er derfor 175.000 kr. Børnenes tvangsarv er $2 \times 58.333 \text{ kr.} = 116.666 \text{ kr.}$ Selvom datteren i medfør af AI § 26, stk. 2, skal respektere, at erhvervsvirksomheden blev udlagt sønnen for friarven plus hans tvangsarv, skal ægtefællen ikke respektere en sådan fortrinsret efter AI § 26, stk. 2. Hvis ægtefællen derfor selv begærer sig erhvervsvirksomheden udlagt, kan sønnen ikke arve denne. Begærer ægtefællen sig derimod ikke erhvervsvirksomheden udlagt, vil sønnen kunne arve virksomheden, idet datteren skal respektere fortrinsretten inden for sønnens tvangsarv efter AI § 26, stk. 2, og idet en mulig protest fra ægtefællens side som nævnt i note 34 vil være betydningsløs, når ægtefællen ikke selv ønsker at udtage erhvervsvirksomheden.³⁷

Arveladeren kan ikke ved testamente gyldigt bestemme, at den efterlevende ægtefælles tvangsarvelod af fælleseje og/eller skilsmissesæreje skal udredes kontant.

b. Fuldstændigt særeje

En efterlevende ægtefælles legale, kvalitative arveret efter SI § 62d³⁸ af den førstafdødes fuldstændige særeje kan *udvides* ved den førstafdøde ægtefælles kvantitative testation over friarven til fordel for den efterlevende. Den efterlevendes arvelod kan forøges fra 1/3 til 2/3. Det er ikke nødvendigt, at der tillige testes kvantitativt, idet den efterlevende allerede i kraft af de legale regler har fortrinsret til udlæg i alle aktiver inden for værdien af sin arvelod af det fuldstændige særeje.³⁹

udvidelse

35. Fra 1.1. 1997 AL § 24 b.

36. Fra 1.1. 1997 AL § 62 d.

37. Som teksten *Vesterdorf i T. Svenné Schmidt* m. fl. Arveret, 2. udgave, side 204.

38. Fra 1.1. 1997 AL § 24 c.

39. Se Arveretten kap. IV, 6.2. og foran under 3.2.

Der kan *ikke* ved testamente tillægges den efterlevende ægtefælle *udløsningsret* ved udtagelse af aktiver, hvis værdi overstiger værdien af friarven.

begrænsning

En efterlevende ægtefælles legale ret til udlæg efter vurdering for sin arvelod af den førstafdøde ægtefælles fuldstændige særeje kan ved den førstafdødes testation *begrænses* på to måder.⁴⁰

For det *første* ved at den førstafdøde har begrænset den efterlevende ægtefælles arvelod til tvangsarven = 1/6. For det *andet* ved at ægtefælless valgfrihed til aktiver ved udlæg efter vurdering med præference over for de øvrige arvinger er begrænset ved, at førstafdøde inden for værdien af *friarven* testerer kvalitativt over boets ejendele til fordel for andre arvinger, se SI § 62e.⁴¹

Den efterlevende ægtefælles valgfrihed kan derimod *ikke* begrænses ved, at den førstafdøde i sit testamente tillægger livsarvingerne fortrinsret til udlæg i bestemte genstande for deres *tvangsarv* efter Al § 26, stk. 2, eller udløsningsret for aktiver, hvis værdi overstiger friarven.

Endelig kan en ægtefælle *ikke* gyldigt bestemme ved testamente, at den efterlevende ægtefælles tvangsarv af fuldstændigt særeje skal udredes kontant.

c. Blandede formueordninger

Er testamente ikke oprettet, følger det af de *legale* regler, at ægtefællen *ikke* kan forskyde sin udlægs- og udløsningsret fra fælleseje/skilsmisssæreje til fuldstændigt særeje, jf. foran under 3.2.

Ved et *brøkdelsæreje* med en andel, der er fuldstændigt særeje, beregnes den kvantitative testationskompetence ved, at den fuldstændige særejeandel opgøres og uden boslodsfradrag behandles efter Al §§ 25 og 26, hvorimod der beregnes boslod af den andel af brøkdelsærejet, som er fælleseje og/eller skilsmisssæreje. *Kvalitativt* er alle aktiver i brøkdelsærejet – som nævnt foran under 3.2. – imidlertid stillet som om de var fælleseje, således at den efterlevende ægtefælle har fuld udtagelses- og udløsningsret efter SI § 62c⁴² mod hele brøkdelsærejet, også hvor brøkdelsærejet indeholder en andel, der er fuldstændigt særeje.

Det bør formentlig anses for *uafklaret*, om en ægtefælle, der både har fuldstændigt særeje og fælleseje/skilsmisssæreje kan udvide sin foran under a og b angivne kvalitative testationskompetence ved at forskyde sin testationskompetence fra fuldstændigt særeje til fælleseje/skilsmisssæreje eller omvendt fra fælleseje/skilsmisssæreje til fuldstændigt særeje. Som anført i Arveretten, side 196, findes der ikke regler, som har taget stilling til dette spørgsmål, ligesom dette heller ikke er omtalt direkte i forarbejderne til arveloven.

40. Se *arvelovsudvalgets betænkning*, side 124.

41. Fra 1.1. 1997 AL § 24 d.

42. Fra 1.1. 1997 AL § 24 b.

I generationsskiftesager kan der imidlertid være et ret så udtalt behov for, at en ægtefælle, der ejer en erhvervsvirksomhed, kan testere virksomheden til den – det være sig den efterlevende ægtefælle, en livsarving eller e.o. andre – der er den eller de bedst egnede og uddannede til at forestå driften.

Blandt andet af den grund blev det i Arveretten, side 196, foreslået, at reglerne om kvalitativ testationskompetence skulle kunne fortolkes mere fleksibelt, således at en ægtefælle ikke ved udøvelse af testationskompetencen bindes til alene at kunne testere delvist som anført under a og b inden for de forskellige formueandele. Et sådant forslag var allerede forinden fremsat af *Vesterdorf* i *T. Svenné Schmidt* m. fl. Arveret 1. udgave, 1984. Siden da har *Irene Nørgaard* i UfR 1988 B, side 109 ff, ud fra forskellige mere eller mindre klare forudsætninger i forarbejderne til arveloven opstillet en dogmatisk argumentation mod det fremsatte mere fleksible forslag. *Vesterdorf* har derefter i *T. Svenné Schmidt* m. fl. Arveret, 2. udgave, side 193 ff, taget *Irene Nørgaards* kritik til efterretning. Se også *Karnovs Lovsamling* 1989, side 4047, note 131.

Indtil usikkerheden kan blive fjernet ad lovgivningsvejen⁴³, vil det nok være det forsigtigste at gå ud fra, at der stadig, som det blev sagt af *Ernst Andersen*, er »vandtætte skodder mellem fælleseje og særeje.«

Eksempel 6:

Førstafdøde efterlader sin en søn og en datter. Førstafdødes arvede fuldstændige særeje er 600.000 kr. Førstafdødes bodel består alene af en erhvervsvirksomhed, hvis værdi er 300.000 kr. Den efterlevende ægtefælle, der ikke er erhvervsaktiv, har en bodel på 300.000 kr. Erhvervsvirksomheden er af førstafdøde testet forlods til datteren.

Der falder nu 600.000 kr. (det fuldstændige særeje) plus 300.000 kr. (bosloden) = 900.000 kr. i arv efter førstafdøde. Friarven er derfor alt i alt på 450.000 kr. Men den efterlevende ægtefælle protesterer mod testamentet under henvisning til, at testationskompetencen er overskredet vedrørende testationen af erhvervsvirksomheden til den førstafdødes datter og forlanger sig erhvervsvirksomheden udlagt med henblik på et senere salg. Da der muligvis alene har kunnet testes kvalitativt til fordel for datteren inden for halvdelen af bosloden, dvs. inden for en værdi af 150.000 kr., må testamentet i så fald tilsidesættes, hvorefter datteren vanskeligt vil kunne overtage driften af virksomheden.

5. Særeje og båndlæggelsesbestemmelser

Efter Al § 62, stk. 3, er båndlagt arv fuldstændigt særeje, medmindre andet er bestemt ved testamente. Al § 62, stk. 3, blev konsekvensændret ved gennemførelsen af særejereformen. Denne ændring kan måske i visse tilfælde virke mindre hensigtsmæssig, idet den utilsigtet vil kunne udelukke uskiftet bo med den båndlagte kapital. Se i øvrigt Arveretten, side 219-220.⁴⁴

43. Se om begyndende overvejelser i denne retning: *Taksø-Jensen* i Suum Cuique, 1991, side 240-241.

44. Resultaterne i Arveretten, side 219 f, om retsstillingen med hensyn til »særeje« efter ophør af, bortfald af eller fritagelse for båndlæggelse, som tidligere kategorisk er blevet afvist i de århusianske familieretlige og arveretlige fremstillinger, er nu blevet sat under en vis tvivl af *Vesterdorf* i *T. Svenné Schmidt* m. fl., Arveret, 2. udgave, side 217, note 33. Se tillige Særeje side 140-141.

II. 150.000 kroners-reglen

Med virkning fra den 1. juli 1990 blev 50.000 kroners grænsen i SL § 62 b, stk. 2,⁴⁵ forhøjet til 150.000 kr.. Fra den 1.1. 1997 har bestemmelsen endvidere fået et nyt stk. 3, der værdiregulerer 150.000 kr. grænsen efter loven om en satsreguleringsprocent.⁴⁶

I modsætning til, hvad der blev fastsat i overgangsreglerne vedrørende de tidligere forhøjelser af beløbsgrænsen i SL § 62b, stk. 2,⁴⁷ gik overgangsreglen i § 16, stk. 5, i lov nr. 396 af 13. juni 1990 alene ud på, at forhøjelsen finder anvendelse i tilfælde af den førstafdøde ægtefælles død fra og med den 1. juli 1990. Sidder en efterlevende ægtefælle derfor i uskiftet bo efter den førstafdødes dødsfald før den 1. juli 1990, kan der alene anvendes en 50.000 kroners-regel, når det uskiftede bo senere bringes til skifte i den efterlevende ægtefælles levende live. Da det ikke er hensigtsmæssigt, at den gamle 50.000 kr.'s grænse på denne måde skal kunne anvendes i en uvis fremtid, er den næppe tilsigtede begrænsning derfor med virkning fra den 1. januar 1997, ophævet ved § 2, stk. 2 i lov nr. 384 af 22. maj 1996 om ændring af arveloven.

Til fremstillingen i Arveretten, side 119 f, om livsforsikring m.v. kan føjes, at landets skifteretter nu alle følger den gamle motivudtalelse om, at der ved beregningen af 150.000 kroners grænsen skal ses bort fra en livsforsikringssum m.v., som i anledning af dødsfaldet tilfalder den efterlevende ægtefælle uden om boet. Dette resultat er tiltrådt ved Skiftelovsudvalgets Betænkning nr. 1270/1994 side 326, og må herefter anses for bindende fra skiftereformens ikrafttrædelse den 1. januar 1997.

---

45. Fra 1.1. 1997 AL § 7 b, stk. 2.

46. Se om reglen nærmere Arveretten, side 116-120.

47. Jf. lov nr. 207 af 21. maj 1969 § 12, stk. 2, og lov nr. 170 af 14. maj 1980, § 4, stk. 2.

III. Registreret partnerskab

Ved lov nr. 372 af 7. juni 1989 om *registreret partnerskab*, Pal, er der med virkning fra den 1. oktober 1989 indført adgang til, at to personer af samme køn kan lade deres partnerskab registrere.

Registrerede partnere har efter Pal § 3 i det hele samme arveretlige stilling som ægtefæller. De har således såvel legal arveret som tvangsarveret efter hinanden, kan sidde i uskiftet bo med fælleseje og/eller skilsmisse-særeje med samtykke fra den afdøde partners særbørn og kan gøre brug af alle de øvrige arveregler, kvantitative som kvalitative, der gælder for ægtefæller. Endvidere finder reglerne i loven om afgift af dødboer og gaver for ægtefæller tilsvarende anvendelse for registrerede partnere.

IV. Ændringer i arveloven og lov om borteblevne pr. 1. januar 1997

I forbindelse med gennemførelsen af skiftereformen er der ved lov nr. 384 af 22. maj 1996 gennemført en række ændringer af arveloven, der træder i kraft den 1. januar 1997.

1. § 62 a om forlods udtagelse

Den hidtidige bestemmelse i SL § 62 a om ret til *forlods udtagelse af genstand til personligt brug m.v.*⁴⁸ er med redaktionelle ændringer overført til arveloven som § 7a.

2. § 62 b om udtagelse af bohavet og 150.000 kr.'s-reglen

De hidtidige bestemmelser i skiftelovens § 62 b om ret til udtagelse af bohavet, arbejdsredskaber og andet løsøre og om 150.000 kr.'s-reglen er – som omtalt foran under II – overført til arveloven som § 7 b.⁴⁹

3. Kap. 3 nu uskiftet bo

3.1. Skifteværger

Efter nyaffattelsen af arvelovens § 9, stk. 2, kan en under skiftet beskikket værge – en skifteværge⁵⁰ – for en særlig livsarving efter førstafdøde samtykke på arvingens vegne til uskiftet bo.

---

48. Omtalt i Arveretten side 64 f, 115 f, 120 og 190.

49. Reglerne er navnlig omtalt i Arveretten side 22 f, 64 f, 76 f, 116 ff og 119 f.

50. Jf. lov nr. 383 af 22. maj 1996 om skifte af dødsboer §§ 15-16.

Når en skifteværge på egen hånd (det vil sige uden tiltrædelse fra arvingen, der kan være forsvundet eller inhabil m.v.) har givet samtykke til uskiftet bo, er den efterlevende ægtefælle efter nyaffattelsen af arvelovens § 18, stk. 1, pligtig at skifte med arvingen, når arvingen senere selv fremsætter anmodning derom. Reglen finder efter § 18, stk. 2, tilsvarende anvendelse, hvis arvingen dør, medmindre arvingens livsarvinger derefter samtykker i, at skifte undlades.⁵¹

Får den efterlevende ægtefælle en skifteværge beskikket, kan boet efter den nyaffattede bestemmelse i arvelovens § 11 kun udleveres til uskiftet bo, hvis skifteretten tiltræder dette. Anmodning om boets udlevering efter § 12 kan fremsættes af skifteværgeren.⁵²

3.2. Skærpet oplysningspligt for efterlevende

Med udgangspunkt i nogle konkrete sager, hvor et uskiftet bo var blevet tømt ved gaver fra efterlevende til arvinger eller andre og (de øvrige) livsarvinger ikke havde haft tilstrækkelig mulighed for at reagere, før 5 års fristen i arvelovens § 22, stk. 2, var udløbet, er der til arvelovens § 13 føjet et nyt stk. 4 med følgende ordlyd:

»Den efterlevende ægtefælle har pligt til efter skifterettens bestemmelse at meddele oplysninger om dispositioner over det uskiftede bos formue.«

Ægtefællen kan herefter pålægges at fremkomme med oplysninger, herunder fx. bankoplysninger, kopi af selvangivelse m.v. Bestemmelsen overlader det til skifteretten at skønne over, om et sådant pålæg skal gives, og det er herved forudsat, at skifteretten først meddeler et sådant pålæg, såfremt der er visse holdepunkter for at antage, at der har fundet kritisable dispositioner sted. Finder skifteretten, at der er behov for en mere indgående undersøgelse, kan der lov om skifte af dødsboer § 24, stk. 3 og § 92 afholdes retsmøde, pålægges vidnepligt og pligt til fremlæggelse af dokumenter.

Det forventes, at en omtale af ægtefællens pligter efter den nye bestemmelse i forbindelse med boets udlevering til uskiftet bo vil kunne medvirke til at begrænse fremtidige misbrug.

3.3. Alle livsarvinger efter førstafdøde afgang ved døden

Ved en ny bestemmelse i arvelovens § 24, fastslås det, at den efterlevende ægtefælle i tilfælde, hvor samtlige livsarvinger efter den førstafdøde afdør ved døden, medens den efterlevende sidder i uskiftet bo, uden skifte af det uskiftede bo overtager dette til fri rådighed.

51. Reglerne er omtalt i Arveretten side 90 og 102.

52. Reglerne er omtalt i Arveretten side 93.

Reglerne i § 7, stk. 2 og 3, i arveloven finder i så fald tilsvarende anvendelse⁵³.

4. Overtagelse efter vurdering

Reglerne om overtagelse efter vurdering, der tidligere stod i skiftelovens § 47 (alle andre arvinger end ægtefælle) og i §§ 62 c (efterlevende ægtefælles ret ved fællesboer), § 62 d (efterlevendes ret over for førstafdødes særeje) og §§ 62 e og 63 er fra den 1. januar 1997 overført til at være arvelovens §§ 24 a til 24 e.

Den eneste gennemførte realitetsændring ligger i den nye bestemmelse om overtagelse efter vurdering i § 24 a, der er formuleret således:

»Arvingerne er berettigede til for deres arvelod at overtage boets aktiver til vurderingsbeløbet. Ønsker flere arvinger at overtage det samme aktiv, afgøres det ved lodtrækning, hvem der skal have dette. En arving, fra hvis slægt eller slægtsgren et aktiv stammer, har dog fortrinsret til at overtage dette, såfremt det har særlig erindringsværdi for arvingen.«

Begrænsningen i skiftelovens § 47 om, at andre arvinger end ægtefællen ikke kunne modtage overtagelse efter vurdering i fast ejendom, der er omtalt i Arveretten side 60-62, er herefter bortfaldet. Baggrunden derfor er bl.a., at enhver arving efter § 93 i lov om skifte af dødsboer, kan forlange, at handelsværdien af boets aktiver skal fastsættes ved sagkyndig vurdering.

5. Forkortelse af 10-årsfristen i § 25 i lov om borteblevne i bobestyrerbehandlede boer

Som led i gennemførelsen af skiftereformen er 10-årsfristen i § 25, stk. 1, 2. pkt., for en forbigået arving til at søge arven tilbage fra arvinger, der ikke har handlet svigagtigt,⁵⁴ nedsat fra 10 år til 5 år fra dødsfaldet, når boet er blevet behandlet ved bobestyrer.⁵⁵

Baggrunden for denne ændring er, at de gældende regler indebærer, at arvinger, der ingen kendskab har haft til en medarbejters eksistens, og som efter boets slutning indretter sig i tillid til, at de fornødne undersøgelser er

---

53. Se derom navnlig Arveretten side 76 ff, 89 ff og 83 f.

54. Se derom Arveretten side 315 ff.

55. Ændringen er gennemført ved § 10 i lov nr. 385 af 22. maj 1996 og træder i kraft den 1. januar 1997.

foretaget gennem skiftesystemet, mange år senere kan komme til at aflevere, hvad de har modtaget. Reglerne kan virke særlig urimelige, hvor arvinger for at være sikre har ladet boet behandle ved skifteretten (bobestyrer), der forgæves har søgt efter eventuelle yderligere arvinger. Konsekvensen kunne i værste fald føre til, at hele en efterlevende ægtefælles tilbageblevne formue i op til ti år efter et skifte, fratages denne.

De nye regler gælder ikke for boer, der er behandlet ved privat skifte.⁵⁶

---

56. I forbindelse med ændringen af borteblevnelovens § 25, stk. 1, blev ogstå stk. 2, ændret, således at tilbagesøgning af arv sker efter den nye regel i lov om skifte af dødsboer, § 104 og ikke efter reglerne i borteblevnelovens § 18 og § 22. Baggrunden for denne ændring er, at arvinger, uanset om de er borteblevne eller blot er blevet forbigået i forbindelse med boets behandling efter dødsboskiftereformens gennemførelse, bør stilles lige i relation til tilbagesøgningens omfang.

V. Arveretlige domme efter den 1. september 1986

Indeks

<i>UfR 1986.806 V:</i>	Provenuet af en fast ejendom skulle tilfalde de arvinger, der var indsat til at arve værdien af ejendommen	26
<i>UfR 1986.829 Ø:</i>	Arveafkald ikke bortfaldet ud fra synspunktet bristende forudsætninger	26
<i>UfR 1987.379 V:</i>	Forhåndssamtykke til uskiftet bo bortfaldet på grund af bristende forudsætninger	26
<i>UfR 1987.369 Ø:</i>	Gave overført en måned før døden ikke døds- eller dødslejegave . .	26
<i>UfR 1988.171 H:</i>	Gave givet tre uger før arveladerens død anset for dødslejegave . . .	27
<i>UfR 1989.385 H:</i>	Tilbagekaldelse af kodicil ved meddelelse til en anden. Selvejrbondetestationsreglerne	27
<i>UfR 1989.604 Ø:</i>	Arving-legatar	28
<i>UfR 1989.950 V:</i>	Korrigerende fortolkning af testamente	28
<i>UfR 1990.98 Ø:</i>	Indkaldelse med den korte frist i lov om borteblevne	29
<i>UfR 1990.348 Ø:</i>	Arvelovens § 49 analogt anvendeligt på ugifte samlevende	29
<i>UfR 1990.410 Ø:</i>	Ikke hjemmel for delvis fritagelse for båndlæggelse efter AL § 59, stk. 1	29
<i>UfR 1990.654 Ø:</i>	Korrigerende fortolkning efter AL § 53, stk. 2.	30
<i>UfR 1990.797 Ø:</i>	Arveretlige virkninger af anerkendelse af faderskab i Grønland . . .	30
<i>UfR 1990.819 Ø:</i>	Retsvirkninger af arveafkald	30
<i>UfR 1991.356 Ø:</i>	AL § 49, stk. 2s analogi anvendelig på samlivsforhold mellem to barnløse mænd	31
<i>UfR 1992.61 Ø:</i>	Tilsidesættelse, båndlæggelsesbestemmelse efter AL § 59	31
<i>UfR 1992.895 V:</i>	Spørgsmål om indtrædelsesret efter delvis exheredation	32
<i>UfR 1993.35 H:</i>	Retsvirkninger af omstødelse efter AL § 20	32
<i>UfR 1993.799 Ø:</i>	Virkningerne af afkald på tvangsarv	33
<i>UfR 1994.211 V:</i>	Området for AL § 7, stk. 2	34
<i>UfR 1994.464 H:</i>	Virkningen af betinget samtykke til uskiftet bo	34
<i>UfR 1994.748 V:</i>	Nedsættelse af krav om tilbagebetaling af arv efter lov om borteblevne § 18, stk. 2, 1. pkt.	34

<i>UfR 1995.101 Ø:</i>	Vidnetestamente tilsidesat på grund af manglende bevis for testators habilitet	35
<i>UfR 1995.232 Ø:</i>	En sikkerhedsstillelse fra et uskiftet bo var ikke et misbrug	35
<i>UfR 1995.251 V:</i>	Spørgsmål om testamentsvidners habilitet	36
<i>UfR 1995.823 V:</i>	Arving – legatar	36
<i>Vestre Landsrets utrykte dom af 17. januar 1996:</i>	Testamentsfortolkning og indtrædelsesret	37
<i>UfR 1996.136 V:</i>	Livsgave – døds gave	37
<i>UfR 1996.430 V:</i>	Bevis ført for habilitet i et tilfælde, hvor notaren havde taget forbehold	38

UfR 1986.806 V

Provenuet af et legat skulle tilfalde de arvinger, der var indsat til at arve værdien af genstandslegatet.¹

Efter et gensidigt testamente mellem ægtefællerne M og H skulle provenuet ved salg af en fast ejendom ved den længstlevendes død tilfalde mandens legale arvinger. Efter mandens død solgte hustruen ejendommen, fordi huslejenævnet havde pålagt hende at lade en række vedligeholdelsesarbejder udføre og antagelig uden at hun havde overvejet, hvilken betydning salget af ejendommen ville have i relation til testamentet. Hustruen holdt ikke provenuet ved salget adskilt fra sin øvrige formue. Det fandtes bedst stemmende med testatorenes – også H's – vilje, at nettoprovenuet ved salget af ejendommen tilfaldt mandens arvinger.

UfR 1986.829 Ø

Afkald på arv mod vederlag ikke anset for bortfaldet på grund af bristende forudsætninger.²

A havde mod vederlag givet afkald på arvet efter sin fader for så vidt angår bosloddet fra dennes ægteskab, hvori der bestod delvist særeje. Da faderen dernæst ved ægtepagt overførte en væsentlig del af sit særeje til fællesejet, påstod A arveafkaldet kendt uforbindende ud fra et forudsætningssspønk, men fik, da han ikke ville tilbagebetale det ved arveafkaldet modtagne vederlag, ikke medhold deri.

UfR 1987.379 V

Et forhåndssamtykke fra et særbarn til uskiftet bo ansås for bortfaldet på grund af bristende forudsætninger.³

Et forhåndssamtykke fra M's særbarn til at H kunne overtage boet til uskiftet bo ansås for bortfaldet, idet forudsætningerne for samtykke var ændrede. M og H havde kort før M's selvmord ophævet samlivet som følge af alvorlige uoverensstemmelser, og H havde gennem sin advokat tilkendegivet, at hun ønskede separation.

UfR 1987.369 Ø

Gave overført cirka 1 måned før arveladerens død ikke anset for en ugyldig døds gave eller dødslejegave.⁴

En 69 årig pensioneret mand overførte ca. 1 måned før sin død ved ægtepagt for cirka 800.000 kr. obligationer – hidrørende fra en kapitalpension – til sin hustru's særeje. Manden havde i flere år lidt af en alvorlig

---

1. Arveretten side 243.

2. Arveretten side 299.

3. Arveretten side 91.

4. Arveretten side 288.

kræftsygdom og var på overførelstidspunktet sengeliggende. Mandens børn af tidligere ægteskaber A og B, der ifølge mandens testamente alene skulle arve deres tvangsarv efter manden, krævede overførslen tilsidesat efter AL § 70. Det blev antaget, at manden ved dispositionen havde realiseret et længe næret ønske om at overføre i hvert fald en del af kapitalpensionen til hustruen til sikring af hendes fortsatte forsørgelse også efter mandens død. Herefter og under hensyn til oplysningerne om sygdomsforløbet og mandens tilstand ved dispositionens foretagelse, fandtes denne ikke at kunne anses som en ugyldig døds gave eller dødslejegave efter AL § 70.

UFR 1988.171 H

Gave givet godt tre uger før døden anset som dødslejegave.⁵

M, der havde fået at vide, at han havde begrænset tid tilbage at leve i, og som lå på hospitalet, solgte sin gård, der var boets væsentligste aktiv, og sine øvrige effekter. Han forærede den 11. september det ved salget opnåede sælgerpantebrev og den kontante købesum på i alt 500.000 kr. til et legat. M døde den 5. oktober samme år. Under hensyn til, at M efter al menneskelig erfaring kun havde haft kort tid tilbage at leve i, og selv forudså sin snarlige død, samt til gavens omfang, blev den anset for at være en dødslejegave.

UFR 1989.385 H

Tilbagekaldelse af kodicil ved meddelelse til en anden.⁶

Selvejrbondetestationsreglerne uanvendelige for et barnebarn, når barnet er i live.⁷

Tilbagekaldelsen af en kodicil forelå i et brev skrevet af testatrix' søn til hendes advokat med besked om, at »ophævelsen« skulle tilføjes testatrix' testamente. Advokaten arkiverede imidlertid brevet sammen med de øvrige testamentariske dispositioner. Da der var tale om en ren tilbagekaldelse, krævede denne ingen form.

Tilbagekaldelsen var sket på testatrix' eget initiativ. Sønnen havde skrevet brevet for hende, da hun var svagtseende, og brevet var blevet læst op for hende flere gange før afsendelsen. Da testatrix udtrykkeligt i sin meddelelse gav udtryk for, at det var hendes ønske, at ophævelsen skulle ske med øjeblikkelig virkning, blev det anset for godtgjort, at der forelå en endelig beslutning fra testatrix' side, hvorfor kodicillen blev anset for tilbagekaldt.

---

5. Arveretten side 288.

6. Arveretten side 246-248.

7. Arveretten side 198 og 361.

Tilbagekaldelsen vedrørte en kodicil, hvorefter T's barnebarn, som i af-døde H og M's fælles testamente var blevet tillagt en forkøbsret til bedsteforældrenes gård, tillige skulle have ret til at overtage gården til en favørpris. Antaget at reglerne om selvejerbønderes testationsret kun gælder for livsarvinger og således ikke fandt anvendelse her, hvor barnebarnets mor, T's livsarving, var i live.

UfR 1989.604 Ø

Efter en livsarvings arveafkald på et bestemt beløb til fordel for sine to umyndige børn var børnebørnene legatarer i boet.⁸

Den ene af et bos to livsarvinger havde meddelt personligt og partielt arveafkald på et beløb på. 100.000 kr. til fordel for sine to mindreårige børn med 50.000 kr. til hver.

Skifteretten antog, at arvingen ved at bruge udtrykket »personligt« havde forbeholdt sig sine livsarvingers arveret efter bedsteforældrene, og disse ville herefter tage arv efter loven og således være arvinger i boet, hvorfor begæring om udlevering til privat skifte ikke blev taget til følge.

Afgørelsen blev kæret til Landsretten, som bestemte, at eftersom arveafkaldet var beløbsmæssigt begrænset, således at børnene kun fik ret til et bestemt beløb, måtte børnene behandles som legatarer. Boet kunne herefter udleveres til privat skifte.

UfR 1989.950 V

Korrigerende fortolkning efter retlig motivvildfarelse.⁹

Da M og H, som begge havde været gift tidligere, indgik ægteskab, oprettede de i ét dokument ægtepagt om fuldstændigt særeje og testamente, hvori ægtefællerne henstillede til deres respektive særbørnskuld – M havde otte børn og H seks –, at efterlevende kunne sidde i uskiftet bo med førstafdødes særbørn. Efterkom disse ikke dette ønske, skulle de kun modtage deres tvangsarv efter førstafdøde, og efterlevende skulle begunstiges mest muligt.

M døde først, og hans børn påstod boet delt efter arvelovens regler, fordi testamentet var ugyldigt, jf. AL. § 53 stk. 1. Til støtte herfor gjorde de gældende, at M ved testamentets oprettelse havde befundet sig i en retlig vildfarelse for så vidt angår muligheden for længstlevendes adgang til uskiftet bo samtidigt med, at der bestod fuldstændigt særeje i ægteskabet.

H gjorde herover for gældende, at testators rette vilje måtte udfindes ved en konkret fortolkning af testamentet, jf. AL. § 53 stk. 2.

8. Arveretten side 239 ff.

9. Arveretten side 231 og 165 ff.

Det blev efter bevisførelsen lagt til grund, at bestemmelsen om fuldstændigt særeje havde til formål at sikre, at arven efter M efter H's død skulle tilfalde M's arvinger og ikke tillige deles med H's børn. Endvidere antoges det, at M ønskede at sikre H bedst muligt, så længe hun levede. Retten anså det for utvivlsomt, at afdøde M og H med det samlede dokumentets indhold mente at have opnået det, de ønskede.

Da M i testamentet havde givet udtryk for, at han i tilfælde af særbørnenes manglende samtykke ville prioritere hensynet til at sikre H højest, fastslog landsretten, at en naturlig forståelse af testamentet førte til, at M også med kendskab til arvelovens regler ville have begunstiget H mest muligt.

UfR 1990.98 Ø

Indkaldelse med den korte frist i § 6, stk. 2 i lov om bortblevne tilladt.¹⁰

M, som havde alkoholproblemer og tidligere havde forsøgt et måske ikke alvorligt ment selvmord, forlod sit og H's hjem d. 21. september 1987 og blev sidst set samme dag på ruteskibet fra København til Oslo. M's bil, checkhæfte, ID-kort, 70,- kr. og kørekort blev fundet på båden.

Ved sagens påkendelse i 1989 ansås det for godtgjort, at der forelå en til vished grænsende sandsynlighed for, at M var død, jf. lov om bortblevne § 6, stk.2. Indkaldelse med brug af den korte frist blev herefter tilladt.

UfR 1990.348 Ø

Testamente mellem ugifte samlevende bortfaldet efter en analogi af AL § 49.¹¹

Et ugift par M og K levede sammen fra 1963 til 1984. I 1971 oprettede de fælles og gensidigt testamente, som ikke blev tilbagekaldt, da parterne senere ophævede samlivet på grund af uoverensstemmelse. Retten statuerede, at testamentet var bortfaldet efter en analogi af AL § 49.

UfR 1990.410 Ø

Fritagelse for båndlæggelse af tvangsarv efter AL § 59, stk. 1, kan ikke ske delvist.¹²

Arvingen S begærede en båndlæggelsesbestemmelse delvist ophævet for et beløb på 120.000 kr. ud af i alt 150.000 kr. Udtalt at ophævelse efter AL § 59 stk. 1, kun kan ske i sin helhed.

¹⁰. Arveretten side 315.

¹¹. Arveretten side 173 og 310 f.

¹². Arveretten side 214 f.

UfR 1990.654 Ø

*Korrigerende fortolkning af mangelfuldt konciperet testamente.*¹³

T havde i sit testamente indsat to sømandsinstitutioner som legatarer og bestemt, at hans søn A alene skulle arve tvangsarven og datteren B resten. I tilfælde af, at T og B døde samtidigt, skulle A alene arve sin tvangsarv og de to sømandsinstitutioner resten. B døde i juni 1988 og T i maj 1989. Antaget, at det, som testamentet i sin helhed var affattet, samt under hensyntagen til sagens oplysninger i øvrigt, ikke kunne have været T's ønske, at begunstiggelsen kun skulle blive aktuel i den usædvanlige situation, hvor T og B døde samtidigt. Efter en korrigerende fortolkning blev institutionerne derfor anset som arvinger i boet.

UfR 1990.797 Ø

*Anerkendelse af faderskab i 1963 i Grønland gav efter grønlandsk ret ikke barnet arveret efter faderen. Efter faderens død i Danmark kunne der derfor ikke tillægges barnet arveret efter AL § 1.*¹⁴

Faderskabet til et barn A, født uden for ægteskab i Grønland i januar 1963, blev anerkendt af den danske far i juni 1963 for Christianshåb kredsret.

Efter at F var død i Danmark, og boet derfor blev behandlet efter dansk ret, påstod A at have arveret efter F, jf. AL § 1.

Eftersom anerkendelse af faderskab til et barn født uden for ægteskab i Grønland før første juni 1963 ikke gav barnet arveret efter sin far efter grønlandsk ret, kunne den grønlandske anerkendelse ikke tillægges retsvirkning i henhold til den danske AL § 1.

UfR 1990.819 Ø

*Forældre kan efter en livsarvings arveafkald uden forbehold af descendensens arveret indsætte nogle – men ikke alle – livsarvingens børn til at arve.*¹⁵

T, som var dødssyg af mavekræft, gav på et tidspunkt, hvor han selv måtte forudse sin død som nært forestående, arveafkald i forhold til sine forældre F og M uden forbehold af sine livsarvingers arveret. Formålet var at udelukke T's særbarn S fra arv efter F og M. Hustruen H havde telefonisk indhentet formuleringen af afkaldet hos T's advokat, som var bekendt med T's overvejelser om afkaldet. T underskrev samme dag på hospitalet afkaldet i overværelse af H og M. En måned efter T's død oprettede F og M testamente, hvorefter T's to fællesbørn A og B skulle arve T's arvepart.

---

13. Arveretten side 166 f og 228 ff.

14. Arveretten side 37 med note 15.

15. Arveretten side 297 ff, 274 og 162.

Retten fastslog, at AL § 31 ikke indeholder noget formkrav til et arveafkald. Afkaldet var ikke omfattet af forbudet i AL § 30 om dispositive arvepagter, og afkaldet var endvidere ikke en gave, hvorfor § 70 om dødslegaver ikke kunne finde anvendelse. Da det blev lagt til grund, at T var klar ved afkaldets underskrivelse, og at T allerede et år forinden havde overvejet afkaldet, blev det ikke anset for godtgjort, at oprettelsen af afkaldet var sket ved udnyttelse af T's svaghedstilstand, jf. AL § 52.

UFR 1991.356 Ø

*Analogien af arvelovens § 49, stk. 2, fundet anvendelig efter ophævelse af samliv mellem to barnløse mænd.*¹⁶

To samlevende barnløse mænd A og B, som ville drive tobaksforretning sammen, oprettede i 1967 gensidigt testamente, hvorefter længstlevende skulle være førstafdødes universalarving. I 1979 flyttede A og B fra hinanden på grund af uoverensstemmelse.

Ved A's død i 1989 påstod A's broder C, at testamentet var bortfaldet efter en analogi af AL § 49, stk. 2, og at boet skulle deles efter arvelovens regler.

Landsretten gav C medhold heri. B havde ikke godtgjort, at testamentet var oprettet af hensyn til den påtænkte forretning, eller at andre særlige omstændigheder talte for at opretholde testamentet.

UFR 1992.61 Ø

*Tilsidesættelse af båndlæggelsesbestemmelse vedrørende tvangsarv efter AL § 59, stk. 1.*¹⁷

Testatrix T havde ved testamente truffet bestemmelse om båndlæggelse af datteren D's tvangsarv under henvisning til D's psykiske helbredstilstand. D havde fra 1972-75 været indlagt på psykiatrisk hospital og modtog nu højeste invalidepension med 7.815,- kr. om måneden. Fra 1983 havde D klaret sig alene og havde af sin pension foretaget en opsparing på 85.000 kr. Af disse grunde, og da oplysninger om D's psykiske helbredstilstand for mere end 15 år siden ikke kunne tillægges afgørende betydning, fandtes det tilstrækkelig godtgjort, at D var i stand til forsvarligt at råde over tvangsarven, og båndlæggelsesbestemmelsen blev derfor tilsi-desat.

---

16. Arveretten side 173 og 310 f.

17. Arveretten side 214-215.

UfR 1992.895 V

Ikke indtrædelsesret for livsarvinger ved indsættelse med angivelse af navn på 4 ud af 6 søskende som universalarvinger.¹⁸

Efter en familiefejde oprettede T testamente, hvor han indsatte 4 ud af sine 6 søskende som sine universalarvinger. Senere indgik T ægteskab, og ved hans død i 1955 protesterede de 4 søskende mod, at enken H fik boet udleveret til uskiftet bo (efter de dagældende regler om uskiftet bo med forældrelinien). Heri fik de ikke medhold, da de af skifteretten blev betragtet som T's legale arvinger.

Ved H's død levede kun 1 af de 4 begunstigede søskende. Der opstod nu uenighed om, hvorvidt der var indtrædelsesret for de afdøde 3 søskendes børn, eller om det halve af fællesboet skulle udlægges til den overlevende O, som den eneste arving efter T. Landsretten ville ikke afvise, at det ved kendelsen fra 1955 blev lagt til grund, at T's indsatte søskende skulle betragtes som legale arvinger, men kendelsen angik andre parter end dem, der nu var parter og var derfor uden betydning for afgørelsen.

I testamentet var de af T's søskende, som skulle arve, hver for sig nævnt ved navn, og der var efter bevisførelsen ikke grundlag for at fastslå indtrædelsesret. (Dissens).

Kommentar: Da udelukkelsen af 2 af de 6 søskende reelt var en exheredation, som testatorer i praksis ofte ikke ønsker at udtrykke direkte i testamentet, forekommer flertallets afgørelse ikke rigtig. Var exheredationen blevet udtrykt direkte, havde der været indtrædelsesret ex lege. Se tilfælde Vestre Landsrets utrykte dom af 17. januar 1996.

UfR 1993.35 H

Ikke adgang til at afværge omstødelse af delgave efter AL § 22 ved at betale vederlag for gavedelen.¹⁹

En 73 årig enke T, som i 25 år havde siddet i uskiftet bo med sine 2 sønner, overdrog ved skøde i 1986 2/3 af boets væsentligste aktiv, et hus, hvori hun boede med den ene søn C, til denne for en købesum af 440.000 kr., hvoraf 320.000 kr. angaves at være gave. Samtidig med skødets oprettelse indgik T og C en samejeoverenskomst, som gav C forkøbsret til resten af ejendommen for en købesum, der lå 15% under den offentlige vurdering på overdragelsestidspunktet. T havde herudover tidligere samme år begunstiget C mest muligt i sit testamente på bekostning af den anden søn F. Efter T's død påstod F gavedispositionen omstødt i medfør af AL § 22.

---

18. Arveretten side 233.

19. Arveretten side 107 ff og 114 med note 157. Anderledes *E Lego Andersen: Gavebegrebet*, side 530.

Værdien af gaven blev vurderet til 553.000 kr., hvilket udgjorde 33% af boets samlede formue. C påstod frifindelse mod tilbageførsel af et beløb på 220.000 kr., der svarede til den i skødet anførte gave med fradrag af en gave på 100.000 kr., som samtidigt var blevet ydet F. 3 dommere udtalte, at der var ydet en gave, som stod i misforhold til boets formue, og at C burde have indset dette. I overvejelserne indgik, at C tillige var begunstiget i T's testamente.

2 dommere fandt, at der ikke var grundlag for omstødelse, men stemte for, at C skulle tilbageføre det oven for nævnte beløb på 220.000 kr. Af forklaringerne fremgik, at F havde beboet ejendommens 1. sal i perioden fra 1970 til maj 1986 for en beskeden leje. Det blev af disse dommere lagt til grund, at den begunstigelse, som C opnåede ved at beholde ejendommen, modsvarede F's mangeårige besparelse ved at bo hos T.

Afgørelsen om omstødelse blev truffet efter stemmeflertallet.

Modtageren kunne ikke frigøre sig ved betaling af et restvederlag. Gaven blev derfor omstødt med pligt til, at ejendommen skulle tilbageskødes.

UfR 1993.799 Ø

Ved afkald på tvangsarv kan afkaldsgiveren stille sin tvangsarv til disposition for arveladerens testationskompetence, således at de øvrige tvangsarvingers tvangsarvekvoter ikke udvides.²⁰

En søn gav over for sin moder afkald på arven efter forældrene. Moderen, som sad i uskiftet bo med to børn, oprettede samme dag testamente til fordel for en sønnedatter. Sønnen havde udoover fællesdatteren B et andet barn uden for ægteskab. Han havde endvidere mange kreditorer, hvilket var baggrunden for, at han ønskede at give arveafkald. Sønnens arveafkald skete uden forbehold af livsarvingernes arveret. Arveafkaldserklæringen og testamentet fra moderen konciperedes samtidigt af en fælles advokat. Landsretten tilsidesatte udtalelserne i lovens forarbejder og statuerede, at det i overensstemmelse med nyere teori måtte antages, at en tvangsarvings fuldstændige arveafkald måtte medføre en udvidelse af arveladerens testationskompetence svarende til afkaldgiverens tvangsarv. Som det ses, var det formentlig en forudsætning fra sønnens side, at alene hans fællesbarn skulle arve moderen.

Kommentar: Det må betragtes som uafklaret, om denne regel også skal finde anvendelse, hvor afkaldet meddeles uden betingelse eller forudsætning om, at de andre tvangsarvingers tvangsarveret ikke skulle udvides. Sml. *Jørgen Nørgaard* i *Juristen* 1992 side 1-3, hvis opfattelse ikke kan tiltrædes.

---

20. Arveretten side 302-303.

UFR 1994.211 V

Overtagelse af insolvent bo til privat skifte sidestillet med arv ex lege i relation til AL § 7, stk. 2.²¹

Boet efter H, der var død i 1990, var udleveret til hendes efterlevende ægtefælle M som hendes eneste legale arving til privat skifte. Selv om boet var insolvent og derfor kunne have været overtaget i medfør af SL § 57, stk. 1, jf. § 62b, stk. 2, og M i realiteten intet havde modtaget, måtte M alligevel efter landsrettens afgørelse anses for at have arvet H i medfør af AL § 7, stk. 1. Da M ikke efterlod sig ægtefælle eller livsarvinger, skulle boet deles med halvdelen til hver af H's og M's slægt, jf. AL § 7, stk. 2.

UFR 1994.464 H

Et samtykke til uskiftet bo kan gøres betinget med den virkning, at det bortfalder, såfremt betingelsen ikke opfyldes.²²

Særbørnene efter afdøde B gav i en skifteaftale samtykke til, at enken E kunne overtage boet til uskiftet bo.

Af aftalen fremgik bl.a., at særbarnet A skulle overtage en ejerlejlighed i Oslo ved E's død eller fraflytning. Uden at indhente A's samtykke eller overhovedet at orientere A solgte E lejligheden for at købe en anden, der senere blev afhændet uden erhvervelse af en lejlighed af tilsvarende værdi, som den, aftalen var indgået om. Retten fastslog, at skifteaftalen angav betingelserne for særbørnenes samtykke til, at E kunne få boet udleveret til uskiftet bo. Da E havde misligholdt aftalen, havde A kunnet forlange boet skiftet; der var imidlertid hverken ved skifteaftalen eller efterfølgende blevet etableret et særligt retsforhold mellem E og A, som berettigede A til under et civilt søgsmål at gøre et pengekrav gældende mod E.

UFR 1994.748 V

Forbigået arvinges krav efter lov om borteblevne § 18 nedsat på grund af arvingens forhold.²³

En niece B arvede i 1990 90.000 kr. efter sin onkel X, om hvem man troede, at han ikke havde nogle livsarvinger. I 1992 fik A oplyst, at X var hans fader, og A krævede nu at arve bl.a. den til B udbetalte arv.

B's dårlige økonomiske situation sammenholdt med, at hun havde brugt arven til dækning af familiens almindelige leveomkostninger, gjorde, at forbruget af arven fandtes rimeligt begrundet i erhvervsen. Da B blev bekendt med A's arvekrav, havde hun 20.000 kr. af arven tilbage, som hun blev dømt til at tilbagebetale.

---

21. Arveretten side 75.

22. Arveretten side 90.

23. Arveretten side 316.

Retten anså det dermed for ubilligt, at B skulle betale den forbrugte del af arven tilbage, jf. lov om borteblevne § 18, stk. 2, 1. pkt.

UfR 1995.101 Ø

*Vidnetestamente tilsidesat på grund af manglende bevis for testators habilitet.*²⁴

T, født 1901, som sammen med sin nu afdøde søster C havde oprettet fællestestamente, i det væsentlige til fordel for et legat med det formål at støtte behandling af øjensygdomme, oprettede i 1989 en kodicil, hvorefter 2 betydelige pengelegater skulle tilfalde T's revisor R og dennes hustru H. Testamentet blev oprettet for 2 vidner, som var personligt bekendte af R og H, men intet personligt kendskab havde til T. Alligevel havde de ikke på nogen måde sikret sig, at T kunne oprette testamente. De havde aldrig mødt T før underskrivelsen og prøvede ikke at føre en samtale med hende ved mødet. De havde heller ikke konsulteret personalet på plejehjemmet, hvor hun boede, om hendes tilstand.

Det blev endvidere lagt til grund, at T led af tiltagende alderdoms-svækkelse og en maniidepressiv psykose, men at hun kunne have »lyse stunder«. Det var med henblik på at ramme et af disse klare øjeblikke, at testamentet blev udfærdiget. T fik ikke tilsendt udkastet forinden, og advokaten havde ikke gennemgået det med hende. Fællestestamentets legatarer, der protesterede, havde således antageliggjort, at T befandt sig i en § 51-tilstand, og retten statuerede, at R og H ikke havde bevist, at T på trods deraf havde haft evne til fornuftmæssigt at råde over sine ejendele.

UfR 1995.232 Ø

*Er sikkerhedsstillelse fra et uskiftet bo misbrug?*²⁵

H sad i uskiftet bo med sine 4 sønner, hvoraf den ene drev virksomhed og havde behov for udvidelse af sin kassekredit. Til sikkerhed herfor udstedte H 2 ejerpantebreve på hver 100.000 kr. i boets faste ejendom, som var boets væsentligste aktiv. Boets formue blev ansat til ca. 450.000 kr.

En af de andre sønner begærede skifte under påberåbelse af, at H havde misbrugt sin rådighed over boet.

Retten lagde vægt på, at sikkerhedsstillelsen på 200.000 kr. ikke kunne sidestilles med en gave, der står i misforhold til boets formue på 450.000 kr. H havde derfor ikke fremkaldt en nærliggende fare for en væsentlig formindskelse af boet, og sønnens begæring om skifte blev ikke taget til følge.

---

24. Arveretten side 141 og 114.

25. Arveretten side 103 ff.

Kommentar: Det fremgår ikke nøjere af domsreferatet, hvilken risiko der var forbundet med sikkerhedsstillelsen. I tilfælde, hvor denne er meget betydelig, bør der efter omstændighederne kunne statueres misbrug.

UfR 1995.251 V

*Spørgsmål om testamentsvidners habilitet.*²⁶

Den 81 årige T oprettede i 1988 et vidnetestamente, der annullerede et 9 år gammelt notartestamente og indsatte Det Danske Missionsselskab som eneste arving.

Det ene vidne V2 havde været formand for den lokale kreds af Dansk Missionsselskab indtil 1989, hvor han bl.a. stod for lokal indsamling af bidrag til missionsarbejdet. Arvingerne ifølge notartestamentet nedlagde påstand om, at testamentet var ugyldigt i medfør af AL § 43, stk. 2, jf. § 50, da V2 måtte anses for at være et inhabilt vidne som følge af sin tilknytning til Det Danske Missionsselskab. Heri fik A og B ikke medhold.

I dommens præmisser henviser landsretten til bemærkningerne til § 43 i forarbejderne. Udtalt at også andre interesser end egentlige personlige kan tillægges betydning for vurderingen af habilitetsspørgsmål. Også ideelle interesser kan udgøre en konflikt med den pågældende funktion som vidne. Landsretten fandt dog ikke, at V2 ved sin lokale tilknytning til DMS havde haft en særlig interesse i begunstiggelsen.

UfR 1995.823 V

*Person, der skulle arve en ejerlejlighed, som udgjorde et betydeligt aktiv i boet, anset for legatar.*²⁷

A havde oprettet et notartestamente, hvorefter B som legat skulle arve en ejerlejlighed, eller såfremt det ikke var muligt, et kontant beløb svarende til lejlighedens værdi på tidspunktet for A's død. Lejligheden udgjorde et betydeligt aktiv i boet.

Efter afholdelse af nogle andre legater var nevøen C indsat til at være universalarving.

B krævede boet taget under offentlig skiftebehandling og påstod således, at han skulle være arving i boet.

B anførte som begrundelse for sin anmodning, at C og han kunne have modstridende interesser i værdiansættelsen af ejendommen, samt at der kunne fremkomme en interessekonflikt med hensyn til tempoet i bobehandlingen. Der var utvivlsomt dækning til B's legat i boet.

---

26. Arveretten side 153 og 158.

27. Arveretten side 239 ff.

B måtte anses som legatar, da han var blevet tillagt en begrænset formuerettighed. B havde ikke en betydelig konkret retlig interesse i boets behandling, og der var heller ikke godtgjort at være forhold i boet, der kunne begrunde, at han kunne få status som arving.

Utrykt Vestre Landsrets dom af 17. januar 1996

Spørgsmål om indtrædelsesret for legale arvingers livsarvinger, når alle legale arvinger (overflødig?) er indsat til at arve resten af boet.²⁸

S. der var ugift og barnløs, oprettede i 1967 et notartestamente, hvorefter S's søster K skulle udtage 100.000 kr. af boet og resten skulle deles »ligeligt mellem mine 3 søskende« (K, A og J).

Da S døde i 1993, var såvel K som A døde, og J gav inden boets berigtigelse afkald på arv til fordel for sine livsarvinger, dog kun for 2/3. Spørgsmålet var herefter, om der var indtrædelsesret for disse, samt for livsarvingerne efter A, eller om kun J var arving i boet. Retten udtalte, at testamentets bestemmelse om den ligelige fordeling mellem de 3 søskende alene var en henvisning til arvelovens regler, da K, A og J på daværende tidspunkt var S's eneste arvinger. Der blev således statueret indtrædelsesret.

Kommentar: Sammenlign UfR 1992.895 V refereret ovenfor.

UfR 1996.136 V

Håndskrevet erklæring anset for livsgave.²⁹

S, der led af en kræftsygdom, blev den 31. oktober 1994 indlagt på et hospital og døde den 13. november s.å. I marts 1994 havde S's broder spurgt S, om han måtte købe hendes bil. Dette afslog S, da det var hendes ønske, at den skulle overgå til svogeren E.

I forbindelse med bobehandlingen blev der i bilens handskerum fundet en håndskrevet erklæring, dateret den 5. februar 1994, hvorefter E skulle have bilen, »når jeg ikke selv kan køre«. Det var ubestridt, at erklæringen var en gavedisposition til fordel for E, og retten fastslog, at den endelige og ubetingede overdragelse fandt sted i forbindelse med S's indlæggelse.

Da der ikke forelå lægelige oplysninger om S's sygdom eller om hendes eget kendskab til sygdommens fremskredne karakter, fandtes det ikke godtgjort af arvingerne, at overdragelsen var en dødslejegave, jf. AL § 70.

---

28. Arveretten side 233 f.

29. Arveretten side 278 og 287 ff.

UFR 1996.430 V

Bevis ført for habilitet i et tilfælde, hvor notaren havde taget forbehold om habiliteten.³⁰

Den 86-årige, barnløse enke M havde i 1991 oprettet et notartestamente, hvor hun indsatte B og sine nevø G som sine universalarvinger. Notaren havde i sin påtegning ikke kunnet bekræfte, at M var i stand til fornuftmæssigt at oprette testamente.

M havde et nært forhold til B og G, hvoraf B, som var nevø på M's afdøde ægtefælles side, ville være udelukket fra legal arv, da M havde arvet A qua testamente. G skulle, såfremt testamentet ikke blev anerkendt, dele sin arv med M's øvrige 15 legale arvinger.

Det blev efter vidneforklaringer lagt til grund, at M var begyndt at lide af en aldersbetinget konfusion (forvirring), men at hun kunne føre en normal og meningsfyldt samtale. M havde det bedre i sit eget hjem end i fremmede omgivelser. Advokaten, som havde konciperet testamentet, orienterede forinden om arvereglerne på et timelangt møde hjemme hos M. M traf selv bestemmelse om testamentets indhold, som hun havde fuldt overblik over, og som i øvrigt var enkelt og velbegrundet.

Da det endvidere blev anset for godtgjort, at M ved testamentsoprettelsen havde været klar over, at hun underskrev et testamente hos notaren, havde B og G ført bevis for, at M ved testamentsoprettelsen havde været ved fornuftens brug.

---

30. Arveretten side 143 ff.

Bilag

Lovforslag nr. L 121

Folketinget 1995-96

Fremsat den 8. december 1995 af justitsministeren (Bjørn Westh)

Forslag

til

Lov om ændring af arveloven

(Ændringer som følge af lov om skifte af dødsboer)

§ 1

I arveloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 584 af 1. september 1986, som senest ændret ved § 13 i lov nr. 389 af 14. juni 1995, foretages følgende ændringer:

1. Efter § 7 indsættes:

»§ 7 a. Den efterlevende ægtefælle har ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til den pågældendes personlige brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold.

Stk. 2. Den efterlevende ægtefælle har endvidere ret til forlods at udtage genstande, der er erhvervet til børnenes brug.

§ 7 b. Er boet af ringe værdi, kan den efterlevende ægtefælle udtage bohavet, arbejdsredskaber og andet løsøre i det omfang, det skønnes nødvendigt, for at den efterlevende kan opretholde hjemmet eller sit erhverv, selv om der derved vil tilfalde den efterlevende mere end dennes bos- og arvelod.

Stk. 2. Den efterlevende ægtefælle har altid ret til af boet at udtage så meget, at værdien heraf sammenlagt med den efterlevendes bos- og arvelod samt fuldstændige særeje udgør indtil 150.000 kr. Reglerne i § 7, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Den i stk. 2 nævnte beløbsgrænse reguleres hvert år pr. 1. januar med 2,0 pct. tilagt eller fratrukket tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. loven om en satsreguleringsprocent. Det regulerede beløb afrundes opad til det nærmeste hele kronebeløb, der kan deles med 10.000. Reguleringen sker

på grundlag af den på reguleringstidspunktet gældende beløbsgrænse før afrunding.

Stk. 4. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.«

2. Kapitel 3 affattes således:

»Kapitel 3

Uskiftet bo med livsarvinger

§ 8. Efter en ægtefælles død er den efterlevende ægtefælle berettiget til at overtage ægtefællernes fælleseje uden at skifte med deres fælles livsarvinger.

§ 9. Har afdøde efterladt sig særlige livsarvinger, kan boet kun udleveres til uskiftet bo med deres samtykke.

Stk. 2. Er de særlige livsarvinger umyndige, eller er der beskikket skifteværge for disse, kan skifteretten tillade udlevering til uskiftet bo, såfremt værgeren eller skifteværgeren samtykker deri, og det findes forsvarligt under hensyn til arvingernes interesser og ægtefællens forhold. Det samme gælder, såfremt arvingen er under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7, hvis værgemålet angår dette spørgsmål. Er arvingen under samværgemål, kræves tillige samtykke fra arvingen.

Stk. 3. Udleveres boet til uskiftet bo med afdødes mindreadrige særbørn, overtager ægtefællen afdødes forsørgelsespligt over for dem.

§ 10. Et bo kan ikke udleveres til uskiftet bo, såfremt ægtefællen er under konkurs eller ikke

har tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

§ 11. Er ægtefællen umyndig, under værgemål efter værgemålslovens § 5, under samværgemål efter værgemålslovens § 7, eller er der beskikket skifteværge for ægtefællen, kan boet kun udleveres til uskiftet bo, såfremt skifteretten finder dette bedst for ægtefællen.

§ 12. Anmodning om boets udlevering til uskiftet bo fremsættes af ægtefællen eller af dennes værge eller skifteværge. Reglerne i § 9, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 13. Inden 6 måneder efter dødsfaldet skal ægtefællen til skifteretten indlevere en opgørelse over aktiver og passiver, der hører til fællesejet, og over sit fuldstændige særeje. Nærmere regler om opgørelsens indhold kan fastsættes af justitsministeren.

Stk. 2. Indgives opgørelsen ikke inden udløbet af den i stk. 1 angivne frist, der om fornødent kan forlænges af skifteretten, kan denne pålægge ægtefællen daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil opgørelsen indgives.

Stk. 3. Arvingerne har ret til at gøre sig bekendt med opgørelsen.

Stk. 4. Den efterlevende ægtefælle har pligt til efter skifterettens bestemmelse at meddele oplysninger om dispositioner over det uskiftede bos formue.

§ 14. I det uskiftede bo indgår alt, hvad den efterlevende ægtefælle erhverver, for så vidt det ikke er gjort til fuldstændigt særeje.

Stk. 2. På rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, finder reglerne om uskiftet bo kun anvendelse i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særligt gældende regler.

Stk. 3. Arv eller gave, som tilfalder ægtefællen, indgår dog ikke i det uskiftede bo, såfremt ægtefællen anmoder om skifte inden 3 måneder efter arvens eller gavens modtagelse.

§ 15. Den efterlevende ægtefælle udøver i levede live en ejers rådighed over boet.

Stk. 2. Ved testamente kan ægtefællen kun råde over så stor en del af det uskiftede bo, som ved ægtefællens død falder i arv efter denne. Inden for denne grænse kan ægtefællen også råde over boets enkelte genstande, for så

vidt det ikke strider mod den afdødes ægtefælles bestemmelse i medfør af § 66.

§ 16. Den efterlevende ægtefælle bliver personlig ansvarlig for den afdødes forpligtelser.

Stk. 2. Må det antages, at den afdødes bo var insolvent, kan den efterlevende ægtefælle eller en kreditor anmode skifteretten om, at boet tages under behandling ved bobestyrer. Imødekommes anmodningen, og opfylder ægtefællen sine forpligtelser efter lov om skifte af dødsboer § 104, hæfter ægtefællen uanset reglen i stk. 1 ikke for den afdødes forpligtelser.

§ 17. Den efterlevende ægtefælle er berettiget til at skifte når som helst.

Stk. 2. Ved indgåelse af nyt ægteskab er ægtefællen forpligtet til at skifte.

§ 18. En efterlevende ægtefælle, der i henhold til § 9, stk. 2, sidder i uskiftet bo med umyndige særlige livsarvinger, har på anmodning pligt til at skifte med dem, efterhånden som de bliver myndige. Det samme gælder, såfremt en arvings skifteværge på egen hånd har givet samtykke til uskiftet bo, og arvingen selv senere fremsætter anmodning om skifte.

Stk. 2. Dør en særlig livsarving, der er umyndig, eller for hvem en værge eller skifteværge efter § 9, stk. 2, har meddelt samtykke til uskiftet bo, har ægtefællen pligt til at skifte med den pågældendes livsarvinger, medmindre disse samtykker i, at skifte undlades. For mindreårige livsarvinger og livsarvinger, for hvem der er beskikket værge, meddeles samtykke af værgen med skifterettens godkendelse, idet reglerne i § 9, stk. 2, herved finder tilsvarende anvendelse.

§ 19. Har en ægtefælle siddet i uskiftet bo, arver livsarvingerne efter den førstafdøde kun denne, såfremt de overlever den længstlevende ægtefælle, eller lever på det tidspunkt, da anmodning om skifte fremsættes. Ved skifte efter den længstlevende ægtefælles død beregnes der ikke arv efter den førstafdøde til den længstlevende ægtefælle.

Stk. 2. Mellem den førstafdødes arvinger deles arven efter arveforholdene ved den længstlevende ægtefælles død eller på det tidspunkt, da anmodning om skifte fremsættes. Er der ved den længstlevende ægtefælles død ingen arvinger efter denne, tilfalder hele boet den førstafdødes livsarvinger.

§ 20. Såfremt en arving godtgør, at ægtefællen ved misbrug af sin rådighed over boet væsentlig har formindsket dette eller har fremkaldt nærliggende fare for en sådan formindskelse, eller at ægtefællen har forsømt sin forsørgelsespligt over for arvingen, er ægtefællen pligtig at skifte med denne.

Stk. 2. Som misbrug af rådighed over boet betragtes navnlig urimeligt forbrug, tegning af en uforholdsmæssig høj livrente samt ydelse af gaver eller andre begunstigelser, der står i misforhold til det uskiftede bos formue.

§ 21. Har ægtefællen ved misbrug af sin rådighed over boet væsentligt formindsket dette, kan arvingerne, når boet skiftes, kræve vederlag derfor af det beholdne bo eller om fornødent for halvdelen af det manglende beløb af ægtefællens fuldstændige særeje.

§ 22. Hvis ægtefællen af boet har givet en gave, der står i misforhold til dets formue, kan en arving kræve gaven omstødt, såfremt gavemodtageren vidste eller burde vide, at giveren sad i uskiftet bo, og at gaven stod i misforhold til boets formue.

Stk. 2. Sag til gavens omstødelse kan kun anlægges, såfremt boet skiftes, eller den arving, som vil anlægge sagen, har indgivet anmodning om skifte. Sagen skal anlægges inden 1 år efter, at arvingen er blevet vidende om gaven, og inden 5 år efter gavens fuldbyrdelse.

§ 23. Ved skifte formodes alt, hvad ægtefællen ejer, at høre til det uskiftede bo.

§ 24. Dør alle livsarvingerne efter den afdøde ægtefælle, overtager den efterlevende ægtefælle uden skifte det uskiftede bo til fri rådighed. Reglerne i § 7, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.«

3. Efter *kapitel 3* indsættes:

»Kapitel 3 a

Overtagelse efter vurdering

§ 24 a. Arvingerne er berettigede til for deres arvelod at overtage boets aktiver til vurderingsbeløbet. Ønsker flere arvinger at overtage det samme aktiv, afgøres det ved lodtrækning, hvem der skal have dette. En arving, fra hvis slægt eller slægtsgren et aktiv stammer, har

dog fortrinsret til at overtage dette, såfremt det har særlig erindringsværdi for arvingen.

§ 24 b. Den efterlevende ægtefælle er berettiget til for sin bos- og arvelod at overtage aktiver, der er fælleseje, til vurderingsbeløbet. Ønsker ægtefællen og en arving at overtage det samme aktiv, har ægtefællen fortrinsret.

Stk. 2. Overstiger værdien af de aktiver, som den efterlevende ægtefælle ønsker at overtage, den efterlevendes bos- og arvelod, skal den efterlevende desuagtet være berettiget til at overtage aktiverne mod at udbetale det overskydende beløb kontant til de øvrige arvinger.

§ 24 c. Af den afdødes fuldstændige særeje kan den efterlevende ægtefælle inden for sin arvelod af særejet overtage aktiver til vurderingsbeløbet. Ønsker ægtefællen og en anden arving at overtage det samme aktiv, har ægtefællen fortrinsret.

§ 24 d. Bestemmelserne i §§ 24 b og 24 c finder ikke anvendelse på aktiver, hvorover den førstafdøde ægtefælle har rådet ved testamentet i medfør af § 66.

§ 24 e. I det omfang, arven til afdødes umyndige livsarvinger ikke kan udredes uden afhændelse af fast ejendom eller løsøre, som er nødvendige, for at den efterlevende ægtefælle kan opretholde hjemmet eller sit erhverv, eller uden at ægtefællen berøres andre midler, som er nødvendige herfor, kan skifteretten mod en efter forholdene passende sikkerhed give ægtefællen henstand med udbetalingen af arven, indtil børnene bliver myndige. Nærmere regler herom fastsættes af justitsministeren.«

4. § 26, *stk. 2*, affattes således:

»*Stk. 2.* En arvelader kan ved testamentet give en livsarving fortrinsret til at modtage sin arv i bestemte ejendele. Ægtefællens ret til at overtage aktiver til vurderingsbeløbet berøres ikke heraf.«

5. § 29 affattes således:

»§ 29. Skifteretten eller bobestyreren skal påse, at forlodsret gøres gældende i boet.«

6. I § 43, *stk. 3*, ændres »eksekutor« til: »bobestyrer«.

7. § 60, stk. 2 og 3, affattes således:

»Stk. 2. I boer, der behandles ved bobestyrer, skal erklæring fra bobestyreren så vidt muligt indhentes, inden afgørelsen træffes.

Stk. 3. Skifterettens afgørelse træffes ved kendelse. Afgørelsen kan foruden af arvinger og bobestyreren indbringes for højere ret af justitsministeren.«

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 1997.

Stk. 2. Bestemmelserne i § 7 b, stk. 2-4, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 1, finder tillige anvendelse ved skifte af uskiftet bo, hvor den førstafdøde ægtefælle er afgået ved døden før den 1. januar 1997.

§ 3

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. Loven kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Lovforslaget er en følge af det samtidigt fremsatte forslag til lov om skifte af dødsboer og det hertil knyttede forslag om ændring af retsplejeloven, konkursloven, tinglysningsloven, lov om ægteskabets retsvirkninger samt forskellige andre love. Sammen har disse 3 lovforslag til formål at gennemføre en fuldstændig revision af reglerne om skifte af dødsboer, og forslagene må således ses i en sammenhæng.

Lovforslaget bygger på betænkning nr. 1270/1994 om skifte af dødsboer, som i sommeren 1994 blev afgivet af Justitsministeriets Skiftelovsudvalg.

Forslaget indebærer, at arvelovens kapitel 3 om uskiftet bo og forskellige andre af lovens regler præciseres eller konsekvensændres. Herudover foreslås en række bestemmelser i den gældende skiftelov overført til arveloven. Den gældende skiftelovs kapitel 5 angår således behandling af dødsboer, når der er en efterlevende ægtefælle. Kapitlet indeholder bl.a. en række materielle regler om fordeling af arv, som mest af alt har karakter af egentlige arveregler, og derfor foreslås overført til arveloven. Dette gælder bestemmelserne i skiftelovens § 62 a, der uden realitetsændringer foreslås indsat i arveloven som ny § 7 a, og skiftelovens § 62 b, der foreslås indsat i arveloven som ny § 7 b, idet der som et nyt stk. 3 til denne bestemmelse foreslås indsat en bestemmelse om værdiregulering af beløbsgrænsen. Skiftelovens §§ 62 c – 63 foreslås indsat i arveloven uden realitetsændringer som nye §§ 24 b – 24 e. Endelig foreslås den hidtidige skiftelovs § 47 indsat som ny § 24 a i arveloven.

Lovforslagets § 7 b, stk. 2, 2. pkt., § 7 b, stk. 3 og 4, § 13, stk. 4, § 16, stk. 2, § 24 og § 24 a indeholder forslag til egentlige nydannelser. For en nærmere uddybning henvises til bemærkningerne knyttet til de enkelte bestemmelser.

2. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslaget vedrørende ændring af arveloven skønnes ikke i sig selv at have økonomiske og admi-

nistrative konsekvenser for det offentlige. Da lovforslaget imidlertid har sammenhæng med dødsboskiftelovsforslaget, henvises til dette lovforslags almindelige bemærkninger afsnit 18, hvor der nærmere er redegjort for de økonomiske og administrative konsekvenser af skiftereformen.

Der er ingen erhvervsøkonomiske eller miljømæssige konsekvenser forbundet med dødsboskiftereformen.

Reformen har ingen EU-retlige aspekter.

3. Hørte myndigheder m.v.

Skiftelovsudvalgets betænkning har været til høring hos de myndigheder og organisationer, der er nævnt i de almindelige bemærkninger under afsnit 17 i lovforslaget vedrørende skifte af dødsboer.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Til § 7 a

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til skiftelovens § 62 a.

Til § 7 b

Bestemmelsens stk. 1 og 2, 1. pkt., svarer med redaktionelle ændringer til skiftelovens § 62 b.

§ 7 b, stk. 2, 2. pkt., gør reglerne i arvelovens § 7, stk. 2 og 3, tilsvarende anvendelige i boer, der udlægges en efterlevende ægtefælle efter 150.000 kr.'s reglen.

Efter arvelovens § 7, stk. 2, deles boet efter den længstlevende ægtefælle, som har arvet førstafdøde alene, med halvdelen til hver ægtefælles arvinger, hvis den længstlevende dør uden at have indgået nyt ægteskab og uden at efterlade sig livsarvinger. Er der ved den længstlevende ægtefælles død kun arvinger efter en af ægtefællerne, arver de det hele. Spørgsmålet om, hvorvidt § 7, stk. 2, finder anvendelse, når ægtefællen overtager boet efter 150.000 kr.'s reglen, synes ikke ganske afklaret, jf. herved *betænkning nr. 684/1973* om skifte af dødsboer, side 54, og de deri

anførte henvisninger. Se endvidere Holkmann Olsen og Viltøft, Skifteoven med kommentarer, 1986, side 305 f., Taksøe-Jensen, Person- Familie- Arve- og Skifteret, 1991, side 218, T. Svenne Schmidt m.fl., Arveret, 1991, s. 32 f. og Svend Danielsen, Arveloven, 1982, s. 73 f.

De grundsynspunkter, som ligger bag reglen i arvelovens § 7, stk. 2, jf. herved *arvelovsbetænkning nr. 291/1961* s. 47 ff., gælder for så vidt også ved udlæg efter skiftelovens § 57, stk. 1, jf. § 62 b. Længstlevendes valg mellem at begære privat skifte og udlevering efter § 57, stk. 1, jf. § 62 b, vil sjældent være begrundet i ønsker om formuens fordeling ved længstlevendes død. Det kan således forekomme urimeligt, at et valg, som kan være sket ud fra skattemæssige hensyn, skal få konsekvenser for arvefordelingen. Så meget desto mere kan det forekomme urimeligt nu, hvor ægtefællen kan udtage 150.000 kr., i forhold til tidligere, hvor udtagesretten blot androg værdier for 20.000 kr. Dette forhold blev allerede fremhævet i den ovennævnte betænkning nr. 684/1973 om ændring af skiftelovgivningen.

På den baggrund finder Justitsministeriet, at det i forbindelse med ændringen af skiftelovens § 62 b, der efter forslaget overføres til arveloven som ny § 7 b, vil være rigtigt samtidigt hermed at fastslå, at delingsreglerne i arvelovens § 7, stk. 2, og samme bestemmelses stk. 3 fremover skal finde anvendelse, når et bo er udleveret en efterlevende ægtefælle efter 150.000 kr.'s reglen.

Bestemmelses *stk. 3 og 4* indeholder som noget nyt forslag om, at beløbsgrænsen i stk. 2 på 150.000 kr. reguleres. Forslagets regler er identisk med reguleringsmekanismen i retsplejelovens § 330 a, stk. 1, vedrørende fri proces, samt skiftelovsforslagets § 21, hvortil der henvises.

Ved lovforslagets § 2 gøres bestemmelserne i § 7 b, stk. 2-4, anvendelige ved alle skifter af uskiftet bo i længstlevendes levende live.

Til nr. 2

Lovforslagets kapitel 3 indeholder en nyaffattelse af de gældende bestemmelser i arvelovens kapitel 3 om uskiftet bo med livsarvinger. Ved forslaget er reglerne om skifteværger indarbejdet, og der foreslås forskellige præciseringer samt egentlige realitetsændringer ved § 13, stk. 4, (oplysningspligt for den efterlevende ægtefælle), § 16, stk. 2, (frigørelse for hæftelse ved insolvens) og § 24 (ophør af uskiftet bo, når alle førstafdødes livsarvinger er døde).

Til § 8

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til arvelovens § 8.

Til § 9

Bestemmelsen svarer i vidt omfang til arvelovens § 9, idet der dog er taget højde for vedtagelsen af lov nr. 388 af 14. juni 1995 om værgemål.

Bestemmelsen omfatter i modsætning til tidligere tillige særlige livsarvinger, for hvem der er beskikket skifteværge efter dødsboskiftelovens regler derom. I disse tilfælde kan skifteretten med den beskikkede skifteværgeres samtykke tillade uskiftet bo. Det beror på skifterettens bedømmelse af den arving, der har fået en skifteværge beskikket, om den pågældende arving selv er i stand til at meddele samtykke. For så vidt angår beskikkelse af skifteværger henvises til dødsboskiftelovsforslagets kapitel 11 med bemærkninger.

Til § 10

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til arvelovens § 10.

Til § 11

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til arvelovens § 11, idet bestemmelsen samtidigt er tilpasset reglerne i lov nr. 388 af 14. juni 1995 om værgemål. Som en konsekvens af dødsboskiftelovsforslagets bestemmelser om skifteværger er også medtaget tilfælde, hvor der er beskikket en skifteværge for den efterlevende ægtefælle.

Til § 12

Bestemmelsen svarer til arvelovens § 12, idet der dog er taget højde for de værgeregler, der er en følge af vedtagelsen af værgemålsloven. Endvidere er bestemmelsen udvidet til også at omfatte tilfælde, hvor der er beskikket en skifteværge for den efterlevende ægtefælle, således at også skifteværgeren i disse situationer kan anmode om, at boet udleveres ægtefællen til uskiftet bo.

Til § 13

Bestemmelses *stk. 1, 2 og 3* svarer med redaktionelle ændringer til arvelovens § 13, stk. 1-3. Derimod er reglen i forslaget *stk. 4* ny. Det foreskrives i *stk. 4*, at den efterlevende ægtefælle har pligt til efter skifterettens bestemmelse at meddele oplysninger om dispositioner over det uskiftede bos formue.

Ægtefællen skal således kunne pålægges at fremkomme med oplysninger, herunder f.eks. bankoplysninger og kopi af selvangivelse m.v. Forslaget er begrundet i, at skifteretten – når der er visse holdpunkter for at antage, at der har fundet kritisable dispositioner sted – bør have mulighed for at få indsigt i, hvad der foregår i boet. Alene derigennem får

den førstafdøde ægtefælles livsarvinger reelt mulighed for at gribe ind over for den efterlevende ægtefælles eventuelle misbrug af formuen i det uskiftede bo. Bestemmelsen overlader det til skifteretten at skønne over, om et sådant pålæg skal gives. Finder skifteretten, at der er behov for en mere indgående undersøgelse, kan der efter dødsboskiftelovsfor-
 slagets § 24, stk. 3, jf. § 92, afholdes et retsmøde, hvorunder der kan pålægges vidnepligt og pligt til at fremlægge dokumenter.

Pligt til at svare retsafgift indtræder først, når en arving anmoder om skifte af det uskiftede bo.

Til § 14

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til arvelovens § 14.

Til § 15

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til arvelovens § 15.

Til § 16

Bestemmelsens *stk. 1* svarer med redaktionelle ændringer til arvelovens § 16, 1. pkt. Reglen i arvelovens § 16, 2. pkt., om udstedelse af proklama foreslås overført til dødsboskifteloven, jf. skiftelovsfor-
 slagets § 81 og bemærkningerne hertil.

Som noget nyt foreslås det ved bestemmelsens *stk. 2*, at en efterlevende ægtefælle skal gives adgang til at frigøre sig for hæftelsen for den førstafdøde ægtefælles gæld. Dette skal kunne ske, når boet efter førstafdøde viser sig at være insolvent og tages under behandling ved bobestyrer, og ægtefællen opfylder sine forpligtelser efter § 104 i dødsboskiftelovsfor-
 slaget til at tilbagelevere det modtagne eller tilsvare berigelsen deraf eller erstatte dets værdi.

De foreslåede regler om tilbageleveringspligt m.v., der nu bl.a. foreslås gennemført ved en ægtefælles overtagelse af boet til uskiftet bo, indgår som et grundlæggende element i hele skiftelovsfor-
 slaget. Der henvises herved til dødsboskiftelovsfor-
 slagets § 24, stk. 3, og §§ 29 og 104.

Der foreskrives ingen yderste frist for hæftelsesfri-
 tagelsen, hvorved bemærkes, at det allerede efter gældende ret antages, at en efterlevende ægtefælle efter boets udlevering til uskiftet bo kan udstede proklama uden nogen tidsbegrænsning. Denne retstil-
 stand foreslås opretholdt ved skiftelovsfor-
 slagets § 81, der tillige giver hjemmel for, at en efterlevende ægtefælle efter omstændighederne kan anmode om at få proklama udstedt før boets berigtigelse. Udste-
 des proklama efter boets berigtigelse, eller viser det sig uden udstedelse af proklama, at den afdøde æg-

tefælles bodel, eventuelle skilsmisssæreje og eventuelle fuldstændige særeje taget under ét var insolvent pr. dødsdagen, kan den efterlevende ægtefælle derfor forlange den førstafdøde ægtefælles samlede bo taget under behandling ved bobestyrer. Er længe-
 re tid undtagelsesvist forløbet, før insolvensen af-
 dækkes, kan der navnlig i mellemtiden være sket en sammenblanding af ægtefællernes ejendele, og der må i sådanne sager påhvile den efterlevende ægtefælle en vis bevisbyrde for, at et bestemt aktiv ikke tilhørte den afdøde ægtefælle.

Bringes reglerne i forslagets § 16, stk. 2, jf. skiftelovsfor-
 slagets § 104, i anvendelse, bevirker dette, at udleveringen til uskiftet bo omgøres, hvorefter den førstafdødes bo skiftes.

Til § 17

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til arvelovens § 17, idet dog omtale af registreret partnerskab er udeladt i stk. 2. Det følger af § 3 i lov nr. 372 af 7. juni 1989 om registreret partnerskab, at reglerne om uskiftet bo finder anvendelse for regi-
 strerede partnere, og at registrering af partnerskab har samme retsvirkninger som indgåelse af ægte-
 skab. Det er derfor overflødig at foreskrive, at en ægtefælle eller registreret partner i uskiftet bo har pligt til at skifte boet ved indgåelse af registreret partnerskab.

Til § 18

Bestemmelsens *stk. 1, 1. pkt.*, svarer med redaktionelle ændringer til gældende ret.

For det tilfælde, at en skifteværge har meddelt til-
 ladelse til uskiftet bo for en arving, der f.eks. på grund af fysisk eller psykisk svækkelse ikke selv kunne tage stilling til spørgsmålet om uskiftet bo, men arvingen senere bliver i stand til selv at tage stilling til spørgsmålet, foreskrives det ved *stk. 1, 2. pkt.*, at den pågældende skal have ret til at forlange skifte.

Bestemmelsens *stk. 2* svarer med redaktionelle ændringer til gældende ret.

Til §§ 19–23

Bestemmelserne svarer med redaktionelle ændringer og præciseringer til arvelovens §§ 19–23.

Til § 24

Arvelovens hidtidige § 24, hvorefter skifterettens afgørelser efter arvelovens kapitel 3 i tilfælde af tvist træffes ved kendelse, foreslås ophævet som overflødig, idet det af det samtidigt hermed fremsatte for-
 slag til lov om skifte af dødsboer fremgår, at skifte-

rettens virksomhed i forbindelse med uskiftet bo er judiciel.

Efter gældende ret har der været en vis usikkerhed om retsstillingen, når alle livsarvinger efter den førstafdøde ægtefælle dør, mens ægtefællen sidder i uskiftet bo.

Ved bestemmelsen præciseres det, at den efterlevende ægtefælle uden skifte overtager det uskiftede bo til fri rådighed.

Endvidere fastslås det, at reglerne i arvelovens § 7, stk. 2 og 3, er tilsvarende anvendelige. Dette indebærer, at formuen efter længstlevendes død skal deles mellem den førstafdødes slægt og den efterlevendes slægt, jf. arvelovens § 7, stk. 2, medmindre den efterlevende indgår nyt ægteskab, eller efterlader sig livsarvinger. Efter reglen i § 7, stk. 2, 2. pkt., går hele arven dog til arvingerne efter én af ægtefællerne, såfremt der ikke er arvinger efter den anden ægtefælle. Endelig har den efterlevende, der er barnløs og ugift, efter § 7, stk. 3, fri testationsret over hele boet.

Til nr. 3

Lovforslaget indeholder forslag til et nyt kapitel 3 a i arveloven om overtagelse efter vurdering.

Kapitlet samler reglerne om kvalitativ, legal arveret, dvs. reglerne om, hvem af arvingerne der har ret til at overtage de enkelte aktiver i boet efter vurdering, når der ikke i et eventuelt testamente er givet bestemmelse herom. Bestemmelsen i forslaget § 24 a afløser og ændrer den gældende skiftelovs § 47. Bestemmelserne i §§ 24 b – 24 e afløser skiftelovens §§ 62 c – 63.

Til § 24 a

Bestemmelsen erstatter den nugældende skiftelovs § 47, ifølge hvilken enhver arving er berettiget til for sin arvelod at forlange udlæg efter vurdering, dog ikke i fast ejendom. De øvrige arvinger kan således ikke forhindre sådant udlæg ved at forlange bortsalg. Ønsker flere arvinger udlæg i den samme genstand, afgøres det ved lodtrækning, hvem der skal have fortrinsret til at få genstanden udlagt. Ting, der har særlig erindringsværdi for familien, skal den arving, fra hvis slægt eller slægtsgren tingen stammer, have fortrinsret til at få udlagt.

Reglerne i skiftelovens § 47 finder anvendelse, hvor afdøde ikke har truffet testamentariske bestemmelser om fordelingen, og hvor konflikten ikke foreligger mellem en arving og en efterlevende ægtefælle, jf. derom forslaget §§ 24 b – 24 e.

Forslagets § 24 a opretholder med forskellige sproglige ændringer i det væsentlige disse regler.

Som en realitetsændring foreslås det dog, at arvinger også skal have ret til at forlange overtagelse til vurderingsbeløbet af fast ejendom. Begrundelsen for at undtage fast ejendom har været, at fast ejendom i reglen er så værdifuld, at en overtagelse til vurderingsbeløbet vil give en arving en særlig stor fordel frem for de øvrige arvinger, når vurderingen er lav. Den gældende regel om fast ejendom fører til, at overtagelse efter vurdering af faste ejendomme kun kan finde sted, hvis arvingerne er enige, idet enhver arving kan forlange bortsalg og derved tvinge en medarving til at købe ejendommen af boet i konkurrence med andre køberemner. I betragtning af, at enhver arving efter skiftelovsforslaget § 93 kan anmode om at få ejendommen ansat ved en sagkyndig vurdering til dens handelsværdi og til de foreslåede regler om omvurdering i skiftelovsforslagets § 94, finder Justitsministeriet imidlertid at kunne tiltræde Skiftelovsudvalgets forslag om at give arvinger adgang til at overtage også fast ejendom til vurderingsbeløbet.

Ved forslaget §§ 24 b og c opretholdes den efterlevende ægtefælles fortrinsret til at overtage fast ejendom til vurderingspris.

Til § 24 b – 24 e

Bestemmelserne svarer med redaktionelle ændringer til skiftelovens §§ 62 c – 63.

Til nr. 4

Til § 26, stk. 2

Bestemmelsen svarer til arvelovens § 26, stk. 2. Bestemmelsen er alene ændret som en konsekvens af, at den bestemmelse, der hjemler adgangen til at forlange udlæg efter vurdering, flyttes fra skifteloven til arvelovens § 24 b.

Til nr. 5

Til § 29

Bestemmelsen svarer til arvelovens § 29 med den ændring, at »eksekutor« erstattes med »bobestyrer« som en konsekvens af dødsboskiftelovsforslaget, der afskaffer eksekutorordningen til fordel for en ordning med bobestyrere.

Til nr. 6

Til § 43, stk. 3

Bestemmelsen foreslås ændret som en konsekvens af, at eksekutorordningen ophæves ved forslaget til lov om skifte af dødsboer.

Til nr. 7

Til § 60, stk. 2 og 3

Bestemmelserne foreslås ændret som en konsekvens af, at eksekutorordningen ophæves ved forslaget til lov om skifte af dødsboer.

Til § 2

Bestemmelsens *stk. 1* indeholder reglen om ikrafttrædelse. Loven må træde i kraft samtidig med den ny lov om skifte af dødsboer. Der henvises herom til bemærkningerne til § 116 i forslaget til dødsboskifteloven.

Ved *stk. 2* gøres 150.000 kr.'s værdigrænsen i § 7 b, stk. 2, tillige anvendelig for skifte af uskiftet bo, når den førstafdøde ægtefælle er afgået ved døden før lovens ikrafttræden den 1. januar 1997.

Ved lov nr. 396 af 13. juni 1990 om ændring af straffeloven og retsplejeloven forhøjedes den efterlevende ægtefælles udtagelsesret fra 50.000 kr. til 150.000 kr. i skiftelovens § 62 b. Ændringen dengang havde alene virkning for skiftetilfælde, hvor den førstafdøde var afgået ved døden efter den 1. juli 1990. Reglen omfattede således ikke skiftetilfælde, der lå før denne ikrafttrædelsesdato. Den foreslåede overgangsregel indeholder på dette punkt en udvidelse i forhold til bestemmelsen i lov nr. 396, idet den tillige medtager skiftetilfælde, hvor førstafdøde er afgået ved døden før 1. juli 1990. Da skiftetidspunktet er det samme, synes det ikke rimeligt at opretholde en forskelsbehandling alene på baggrund af tidspunktet for førstafdødes død.

Bestemmelsen omfatter således alle tilfælde af skifte, hvor afdøde er død før lovens ikrafttræden den 1. januar 1997.

Ved § 7 b, stk. 2, 2. pkt., gøres reglerne i arvelovens § 7, stk. 2 og 3, utvivlsomt anvendelige også på boer, der udleveres efter 150.000 kr.'s reglen. Der kan være efterlevende ægtefæller, der før skiftereformens ikrafttræden har fået et bo udleveret i tillid til, at boet i sin helhed herefter skal tilfalde egne arvinger. Der henvises herved til bemærkningerne til § 1, nr. 1, (ad § 7 b) i dette lovforslag. En sådan forudsætning holder ikke efter dette lovforslags gennemførelse. Når imidlertid henses til, at den længstlevende ægtefælle efter at have fået boet udleveret efter 150.000 kr.'s reglen bevarer fuld testationsret over boets aktiver, findes præciseringen af retstilstanden under alle omstændigheder ubetænkelig.

Endelig gøres reguleringsmekanismen af 150.000 kr.'s grænsen, jf. forslagens bestemmelser i § 7, stk. 3 og 4, tilsvarende anvendelig for disse skiftetilfælde.

Til § 3

Som det fremgår af § 119 i forslaget til lov om skifte af dødsboer, skal dødsboskifteloven ikke gælde umiddelbart for Færøerne og Grønland, men kan sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som følger af de særlige færøske og grønlandske forhold.

Tilsvarende foreslås for følgeændringerne i nærværende lovforslag, således at der gives mulighed for at sætte bestemmelser i denne lov i kraft for Færøerne og Grønland ved kongelig anordning i det omfang, lovene i øvrigt gælder for disse landsdele.

Bilag

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af de bestemmelser,
der berøres af lovforslaget*

§ 1

I arveloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 584 af 1. september 1986, som senest ændret ved § 13 i lov nr. 389 af 14. juni 1995 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love, foretages følgende ændringer:

1. Efter § 7 indsættes:

»§ 7 a. Den efterlevende ægtefælle har ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til den pågældendes personlige brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold.

Stk. 2. Den efterlevende ægtefælle har endvidere ret til forlods at udtage genstande, der er erhvervet til børnenes brug.

§ 7 b. Er boet af ringe værdi, kan den efterlevende ægtefælle udtage bohave, arbejdsredskaber og andet løsøre i det omfang, det skønnes nødvendigt, for at den efterlevende kan opretholde hjemmet eller sit erhverv, selv om der derved vil tilfalde den efterlevende mere end dennes bos- og arvelod.

Stk. 2. Den efterlevende ægtefælle har altid ret til af boet at udtage så meget, at værdien heraf sammenlagt med den efterlevendes bos- og arvelod samt fuldstændige særeje udgør indtil 150.000 kr. Reglerne i § 7, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Den i stk. 2 nævnte beløbsgrænse reguleres hvert år pr. 1. januar med 2,0 pct. tillagt eller fratrukket tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. loven om en satsreguleringsprocent. Det regulerede beløb afrundes opad til det nærmeste hele kronebeløb, der kan deles med 10.000. Reguleringen sker på grundlag af den på reguleringstidspunktet gældende beløbsgrænse før afrunding.

Stk. 4. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.«

§ 62 a. Den efterlevende ægtefælle har ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til hans personlige brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold.

Stk. 2. Den efterlevende ægtefælle har endvidere ret til forlods at udtage genstande, der er erhvervet til børnenes brug.

§ 62 b. Er boet af ringe værdi, kan den efterlevende ægtefælle udtage bohave, arbejdsredskaber og andet løsøre i det omfang, hvori det skønnes nødvendigt, for at han kan opretholde hjemmet eller sit erhverv, selv om der derved tilfalder ham mere end hans boslod og arvelod.

Stk. 2. Den efterlevende ægtefælle har altid ret til af boet at udtage så meget, at værdien heraf sammenlagt med hans boslod og arvelod og hans særeje udgør indtil 150.000 kr.

2. Kapitel 3 affattes således:

»Kapitel 3

Uskiftet bo med livsarvinger

§ 8. Efter en ægtefælles død er den efterlevende ægtefælle berettiget til at overtage ægtefællernes fælleseje uden at skifte med deres fælles livsarvinger.

§ 9. Har afdøde efterladt sig særlige livsarvinger, kan boet kun udleveres til uskiftet bo med deres samtykke.

Stk. 2. Er de særlige livsarvinger umyndige, eller er der beskikket skifteværge for disse, kan

skifteretten tillade udlevering til uskiftet bo, såfremt værger eller skifteværger samtykker deri, og det findes forsvarligt under hensyn til arvingernes interesser og ægtefællens forhold. Det samme gælder, såfremt arvingen er under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7, hvis værgemålet angår dette spørgsmål. Er arvingen under samværgemål, kræves tillige samtykke fra arvingen.

Stk. 3. Udleveres boet til uskiftet bo med afdødes mindreårige sørbørn, overtager ægtefællen afdødes forsørgelsespligt over for dem.

§ 10. Et bo kan ikke udleveres til uskiftet bo, såfremt ægtefællen er under konkurs eller ikke har tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser.

§ 11. Er ægtefællen umyndig, under værgemål efter værgemålslovens § 5, under samværgemål efter værgemålslovens § 7, eller er der beskikket skifteværge for ægtefællen, kan boet kun udleveres til uskiftet bo, såfremt skifteretten finder dette bedst for ægtefællen.

§ 12. Anmodning om boets udlevering til uskiftet bo fremsættes af ægtefællen eller af dennes værge eller skifteværge. Reglerne i § 9, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 13. Inden 6 måneder efter dødsfaldet skal ægtefællen til skifteretten indlevere en opgørelse over aktiver og passiver, der hører til fællesejet, og over sit fuldstændige særeje. Nærmere regler om opgørelsens indhold kan fastsættes af justitsministeren.

Stk. 2. Indgives opgørelsen ikke inden udløbet af den i stk. 1 angivne frist, der om fornødent kan forlænges af skifteretten, kan denne pålægge ægtefællen daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil opgørelsen indgives.

Stk. 3. Arvingerne har ret til at gøre sig bekendt med opgørelsen.

Stk. 4. Den efterlevende ægtefælle har pligt til efter skifterettens bestemmelse at meddele oplysninger om dispositioner over det uskiftede bos formue.

§ 14. I det uskiftede bo indgår alt, hvad den efterlevende ægtefælle erhverver, for så vidt det ikke er gjort til fuldstændigt særeje.

Stk. 2. På rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, finder reglerne

om uskiftet bo kun anvendelse i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særligt gældende regler.

Stk. 3. Arv eller gave, som tilfalder ægtefællen, indgår dog ikke i det uskiftede bo, såfremt ægtefællen anmoder om skifte inden 3 måneder efter arvens eller gavens modtagelse.

§ 15. Den efterlevende ægtefælle udøver i levende live en ejers rådighed over boet.

Stk. 2. Ved testamente kan ægtefællen kun råde over så stor en del af det uskiftede bo, som ved ægtefællens død falder i arv efter denne. Inden for denne grænse kan ægtefællen også råde over boets enkelte genstande, for så vidt det ikke strider mod den afdøde ægtefælles bestemmelse i medfør af § 66.

§ 16. Den efterlevende ægtefælle bliver personlig ansvarlig for den afdødes forpligtelser.

Stk. 2. Må det antages, at den afdødes bo var insolvent, kan den efterlevende ægtefælle eller en kreditor anmode skifteretten om, at boet tages under behandling ved bobestyrer. Imødekommes anmodningen, og opfylder ægtefællen sine forpligtelser efter lov om skifte af dødsboer § 104, hæfter ægtefællen uanset reglen i stk. 1 ikke for den afdødes forpligtelser.

§ 17. Den efterlevende ægtefælle er berettiget til at skifte når som helst.

Stk. 2. Ved indgåelse af nyt ægteskab er ægtefællen forpligtet til at skifte.

§ 18. En efterlevende ægtefælle, der i henhold til § 9, stk. 2, sidder i uskiftet bo med umyndige særlige livsarvinger, har på anmodning pligt til at skifte med dem, efterhånden som de bliver myndige. Det samme gælder, såfremt en arvinges skifteværge på egen hånd har givet samtykke til uskiftet bo, og arvingen selv senere fremsætter anmodning om skifte.

Stk. 2. Dør en særlig livsarving, der er umyndig, eller for hvem en værge eller skifteværge efter § 9, stk. 2, har meddelt samtykke til uskiftet bo, har ægtefællen pligt til at skifte med den pågældendes livsarvinger, medmindre disse samtykker i, at skifte undlades. For mindreårige livsarvinger og livsarvinger, for hvem der er beskikket værge, meddeles samtykke af værgeren med skifterettens godkendelse, idet reglerne i § 9, stk. 2, herved finder tilsvarende anvendelse.

§ 19. Har en ægtefælle siddet i uskiftet bo, arver livsarvingerne efter den førstafdøde kun denne, såfremt de overlever den længstlevende ægtefælle, eller lever på det tidspunkt, da anmodning om skifte fremsættes. Ved skifte efter den længstlevende ægtefælles død beregnes der ikke arv efter den førstafdøde til den længstlevende ægtefælle.

Stk. 2. Mellem den førstafdødes arvinger deles arven efter arveforholdene ved den længstlevende ægtefælles død eller på det tidspunkt, da anmodning om skifte fremsættes. Er der ved den længstlevende ægtefælles død ingen arvinger efter denne, tilfalder hele boet den førstafdødes livsarvinger.

§ 20. Såfremt en arving godtgør, at ægtefællen ved misbrug af sin rådighed over boet væsentligt har formindsket dette eller har fremkaldt nærliggende fare for en sådan formindskelse, eller at ægtefællen har forsømt sin forsørgelsespligt over for arvingen, er ægtefællen pligtig at skifte med denne.

Stk. 2. Som misbrug af rådighed over boet betragtes navnlig urimeligt forbrug, tegning af en uforholdsmæssig høj livrente samt ydelse af gaver eller andre begunstigelser, der står i misforhold til det uskiftede bos formue.

§ 21. Har ægtefællen ved misbrug af sin rådighed over boet væsentligt formindsket dette, kan arvingerne, når boet skiftes, kræve vederlag derfor af det beholdne bo eller om fornødent for halvdelen af det manglende beløb af ægtefællens fuldstændige særeje.

§ 22. Hvis ægtefællen af boet har givet en gave, der står i misforhold til dets formue, kan en arving kræve gaven omstødt, såfremt gavemodtageren vidste eller burde vide, at gaveren sad i uskiftet bo, og at gaven stod i misforhold til boets formue.

Stk. 2. Sag til gavens omstødelse kan kun anlægges, såfremt boet skiftes, eller den arving, som vil anlægge sagen, har indgivet anmodning om skifte. Sagen skal anlægges inden 1 år efter, at arvingen er blevet vidende om gaven, og inden 5 år efter gavens fuldbyrdelse.

§ 23. Ved skifte formodes alt, hvad ægtefællen ejer, at høre til det uskiftede bo.

§ 24. Dør alle livsarvingerne efter den afdøde ægtefælle, overtager den efterlevende ægte-

fælle uden skifte det uskiftede bo til fri rådighed. Reglerne i § 7, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.«

Kapitel 3

Uskiftet bo med livsarvinger

§ 8. Efter den ene ægtefælles død er den anden ægtefælle berettiget til at overtage fællesboet uden at skifte med deres fælles livsarvinger.

§ 9. Har afdøde efterladt sig særlige livsarvinger, der er umyndige, kan skifteretten tillade ægtefællen at hensidde i uskiftet bo med dem, såfremt værgen samtykker og retten under hensyn til arvingernes tarv og ægtefællens forhold finder det forsvarligt. Er afdødes særlige livsarvinger myndige, kan udlevering af boet til hensidde i uskiftet bo kun ske med deres samtykke.

Stk. 2. Udleveres boet til hensidde i uskiftet bo med afdødes mindreårige særbørn, overtager ægtefællen afdødes forsørgelsespligt over for dem.

§ 10. Er ægtefællen under konkurs, eller godtgøres det, at han ikke har tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser, kan han ikke få boet udleveret til hensidde i uskiftet bo.

§ 11. Er ægtefællen umyndig, kan han kun få boet udleveret til hensidde i uskiftet bo, såfremt skifteretten finder det foreneligt med hans tarv.

§ 12. Begæring om boets udlevering fremsættes for skifteretten. For en umyndig ægtefælle fremsættes begæring af værgen.

§ 13. Inden 6 måneder efter dødsfaldet skal ægtefællen til skifteretten indlevere en opgørelse over fællesboets aktiver og passiver samt sit særeje. Nærmere regler om opgørelsens indhold fastsættes af justitsministeren.

Stk. 2. Indgives opgørelsen ikke inden udløbet af den i stk. 1 angivne frist, der dog om fornødent kan forlænges af skifteretten, kan denne pålægge ægtefællen daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil opgørelsen indgives.

Stk. 3. Arvingerne har ret til at gøre sig bekendt med opgørelsen.

§ 14. I det uskiftede bo indgår alt, hvad ægtefællen erhverver, for så vidt det ikke er gjort til særeje.

Stk. 2. På rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, finder reglerne om uskiftet bo kun anvendelse i den udstrækning, hvori det er foreneligt med den for disse rettigheder særligt gældende regler.

Stk. 3. Arv eller gave, som tilfalder ægtefællen, indgår dog ikke i det uskiftede bo, såfremt han begærer skifte inden 3 måneder efter, at han har modtaget arven eller gaven.

§ 15. Ægtefællen udøver i levende live en diers rådighed over boet.

Stk. 2. Ved testamente kan han kun råde over en så stor del af det uskiftede bo, som ved hans død falder i arv efter ham. Inden for denne grænse kan ægtefællen også råde over boets enkelte genstande, for så vidt det ikke strider mod den afdøde ægtefælles bestemmelse i medfør af § 66.

§ 16. Ægtefællen bliver personlig ansvarlig for afdødes forpligtelser. Han er berettiget til ved proklama at indkalde afdødes kreditorer efter skiftelovgivningens regler.

§ 17. Ægtefællen er berettiget til at skifte når helst.

Stk. 2. Ved indgåelse af nyt ægteskab eller ved registrering af partnerskab er han forpligtet til at skifte.

§ 18. Når ægtefællen i henhold til § 9, stk. 1, 1. punktum, hensidder i uskiftet bo med umyndige særlige livsarvinger efter den afdøde, er han på begæring pligtig til at skifte med dem, efterhånden som de bliver myndige.

Stk. 2. Dør en umyndig særarving, er ægtefællen pligtig at skifte med hans livsarvinger, medmindre de samtykker i, at skifte undlades. For umyndige livsarvinger meddeles samtykke af værger med skifterettens godkendelse.

§ 19. Har en ægtefælle hensiddet i uskiftet bo, arver livsarvingerne efter den førsteafdøde kun denne, såfremt de overlever den længstlevende ægtefælle, eller de lever på det tidspunkt, da skiftet begæres. Ved skifte efter den længstlevende ægtefælles død beregnes

der ikke arv efter førsteafdøde til den længstlevende ægtefælle.

Stk. 2. Mellem førsteafdødes arvinger fordeles arven efter arveforholdene ved den længstlevende ægtefælles død eller på det tidspunkt, da skiftet begæres. Er der ved den længstlevende ægtefælles død ingen arvinger efter ham, tilfalder hele boet førsteafdødes livsarvinger.

§ 20. Såfremt en arving godtgør, at ægtefællen ved misbrug af sin rådighed over boet væsentlig har formindsket det eller har fremkaldt nærliggende fare for en sådan formindskelse, eller at ægtefællen har forsømt sin forsørgelsespligt over for ham, er ægtefællen pligtig at skifte med ham.

Stk. 2. Som misbrug af rådighed over boet betragtes navnlig urimeligt forbrug, tegning af en uforholdsmæssig høj livrente samt ydelse af gaver eller andre begunstigelser, der står i misforhold til det uskiftede bos formue.

§ 21. Har ægtefællen ved misbrug af sin rådighed over boet væsentlig formindsket dette, kan arvingerne, når boet skiftes, kræve vederlag derfor af det beholdne bo eller om fornødent for halvdelen af det manglende beløb af ægtefællens særeje.

§ 22. Hvis ægtefællen af boet har givet en gave, der står i misforhold til dets formue, kan en arving kræve gaven omstødt, såfremt gavemottageren vidste eller burde vide, at gaveren hensad i uskiftet bo, og at gaven stod i misforhold til boets formue.

Stk. 2. Sag til gavens omstødelse kan kun anlægges, såfremt boet skiftes, eller den arving, som vil anlægge sagen, har indgivet begæring om skifte. Sagen skal anlægges inden 1 år efter, at arvingen er blevet vidende om gaven, og inden 5 år efter gavens fuldbyrdelse.

§ 23. Ved skifte formodes alt, hvad ægtefællen ejer, at høre til det uskiftede bo.

§ 24. I tilfælde af tvist træffes skifterettens afgørelser i henhold til dette kapitel ved kendelse.

3. Efter *kapitel 3* indsættes:

»Kapitel 3 a

Overtagelse efter vurdering

§ 24 a. Arvingerne er berettigede til for deres arveid at overtage boets aktiver til vurderingsbeløbet. Ønsker flere arvinger at overtage det samme aktiv, afgøres det ved lodtrækning, hvem der skal have dette. En arving, fra hvis slægt eller slægtsgren et aktiv stammer, har dog fortrinsret til at overtage dette, såfremt det har særlig erindringsværdi for arvingen.

§ 24 b. Den efterlevende ægtefælle er berettiget til for sin bos- og arvelod at overtage aktiver, der er fællesje, til vurderingsbeløbet. Ønsker ægtefællen og en arving at overtage det samme aktiv, har ægtefællen fortrinsret.

Stk. 2. Overstiger værdien af de aktiver, som den efterlevende ægtefælle ønsker at overtage, den efterlevendes bos- og arvelod, skal den efterlevende desuagtet være berettiget til at overtage aktiverne mod at udbetale det overskydende beløb kontant til de øvrige arvinger.

§ 24 c. Af den afdødes fuldstændige særeje kan den efterlevende ægtefælle inden for sin arvelod af særejet overtage aktiver til vurderingsbeløbet. Ønsker ægtefællen og en anden arving at overtage det samme aktiv, har ægtefællen fortrinsret.

§ 24 d. Bestemmelserne i §§ 24 b og 24 c finder ikke anvendelse på aktiver, hvorover den førstafdøde ægtefælle har rådet ved testamente i medfør af § 66.

§ 24 e. I det omfang, arven til afdødes umyndige livsarvinger ikke kan udredes uden afhændelse af fast ejendom eller løsøre, som er nødvendige, for at den efterlevende ægtefælle kan opretholde hjemmet eller sit erhverv, eller uden at ægtefællen berøves andre midler, som er nødvendige herfor, kan skifteretten mod en efter forholdene passende sikkerhed give ægtefællen henstand med udbetalingen af arven, indtil børnene bliver myndige. Nærmere regler herom fastsættes af justitsministeren.«

§ 47. Enhver arving er berettiget til for sin arvelod at fordrø udlæg efter vurdering, dog ikke i fast ejendom; værgens påstand herom på en umyndigs vegne godkendes af skifteretten, når det skønnes at være til den umyndiges gavn. Forlanger flere arvinger udlæg i den

samme ting, bliver der ved lodtrækning at afgøre, hvem der skal have fortrinet. Ting, der har særlig erindringsværdi for familien, skal den arving, fra hvis slægt eller slægtsgren tingen stammer, dog være fortrinsberettiget til at få udlagt. Om den efterlevende ægtefælles rettigheder på skifte henvises til § 61 a, 1. punktum, samt §§ 62 a - 62 e og § 63.

§ 62 c. Den efterlevende ægtefælle er berettiget til af fællesboet af fordrø udlæg efter vurdering for sin boslod og arvelod også i fast ejendom. Ønsker ægtefællen og arvinger udlæg i samme ting, har ægtefællen fortrinet.

Stk. 2. Overstiger værdien af de ejendele, som den efterlevende ægtefælle ønsker udlagt, hans boslod og arvelod, skal han desuagtet være berettiget til at få dem udlagt mod at udbetale det overskydende beløb kontant til de øvrige arvinger.

§ 62 d. I afdødes særeje kan den efterlevende ægtefælle fordrø udlæg efter vurdering, for så vidt angår hans arv af særejet. Udlæg kan også forlanges i fast ejendom. Ægtefællen har fortrin frem for andre arvinger, der ønsker udlæg i samme ting.

§ 62 e. Bestemmelserne i §§ 62 c og d finder ikke anvendelse på ting, hvorover den førstafdøde ægtefælle har rådet ved testamente i medfør af arvelovens § 66.

§ 63. I det omfang, arven til afdødes umyndige livsarvinger ikke kan udredes uden afhændelse af fast ejendom eller løsøre, som er nødvendige, for at den længstlevende kan opretholde hjemmet eller sit erhverv, eller uden at den længstlevende berøves andre midler, som er nødvendige herfor, kan skifteretten mod en efter forholdene passende sikkerhed give ægtefællen henstand med udbetalingen af arven, indtil børnene bliver myndige. Nærmere regler herom fastsættes af justitsministeren.

4. § 26, *stk. 2*, affattes således:

»*Stk. 2.* En arvelader kan ved testamente give en livsarving fortrinsret til at modtage sin arv i bestemte ejendele. Ægtefællens ret til at overtage aktiver til vurderingsbeløbet berøres ikke heraf.«

§ 26. — —

Stk. 2. En arvelader kan ved testamente give en livsarving fortrinsret til at få sin arv udlagt i bestemte ejendele. Ægtefællens ret til efter skiftelovens regler at forlange udlæg efter vurdering berøres ikke heraf.

5. § 29 affattes således:

»§ 29. Skifteretten eller bobestyreren skal påse, at forlodsret gøres gældende i boet«.

§ 29. Skifteretten eller eksekutor skal påse, at forlodsret gøres gældende i boet. I eksekutorboet skal tvister om forlodsret forelægges skifteretten til afgørelse.

Stk. 2. Skal der i et bo både fyldestgøres forlodsret og krav på bidrag i henhold til lov nr. 131 af 7. maj 1937 § 26, stk. 2, finder den foranstående bestemmelse i § 28 tilsvarende anvendelse.

6. I § 43, *stk. 3*, ændres »eksekutor« til: »bobestyrer«.

§ 43. — — —

Stk. 3. At en person er indsat som eksekutor, udelukker ham ikke fra at være vidne.

7. § 60, *stk. 2 og 3*, affattes således:

»*Stk. 2.* I boer, der behandles ved bobestyrer, skal erklæring fra bobestyreren så vidt muligt indhentes, inden afgørelsen træffes.

Stk. 3. Skifterettens afgørelse træffes ved kendelse. Afgørelsen kan foruden af arvinger og bobestyreren indbringes for højere ret af justitsministeren.«

§ 60. — — —

Stk. 2. I eksekutorboer skal erklæring fra eksekutor så vidt muligt indhentes, forinden afgørelsen træffes.

Stk. 3. Skifterettens afgørelse træffes ved kendelse. Afgørelsen kan foruden af arvingen og eksekutor indbringes for højere ret af justitsministeren.